

PROLETAREC

Slovenske Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 772.

CHICAGO, ILL., 29. junija (June 29th), 1922.

LETO—VOL.—XVII.

Upravištvu (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

Izkušnje šola za delavstvo.

Izgredi in masaker v Herrinu.

Stavka premogarjev traja že od 1. aprila. Nad pol milijona premogarjev in njihovih družin je prizadetih. Šel se oglašja. Premogarji žele delati — hočejo delati — toda se branijo suženjskih razmer in beraške plače, ki jih skušajo uvesti lastniki rovov. Stavka traja širo tri mesece, operatorji štejejo dneve in čakajo, toda se zlomi odporna moč premogarjev, vlada v Washingtonu se ne zgane, governerji in druge oblasti ignorirajo situacijo kakor je.

Iz spanja so se zbudili vsled izgrediv, ki so se dogodili zadnji teden v okolici Herrina v Illinoisu. Nad tisoč ljudi je bilo umorjenih — to pot stavkokazi. Nekaj naprav pri odprtih premogovnikih je bilo zrušenih, nekaj požganih. Meščansko časopisje je prinajbolj brutalnosti stavkujočih premogarjev in njihovih žena. Kri je tekla. Amerika je bila pokoncu. Operatorji so se od vseh strani države brzojavno obračali na governerja Smalla za oboroženo pomoč. Milica je bila postavljena pod orožje. Preiskave so v teku. Unijo se napada. Urednika Lewisa in lokalne unijske odbornike se obliži, da so direktno in indirektno krivi umorov. Za vse krivce zahteva časopisje in dobra ameriška publika, zapopadena v trgovskih zbornicah in podobnih organizacijah, strogo kazen.

Premogarji so na stavki. Nič nemogočega, nič pretirnega ne zahtevajo od premogovniških družb. Ako bodo vse, kar zahtevajo, bodo še vedno živeli v mizerijah razmerah. Ali družbam — tem je za profit. In unijo hočejo zrušiti, ali jo vsaj temeljito oslabiti, kajti unije so nevarne profitom.

Družbe najemajo stavkokaze. Ti ne producirajo mnogo. Navadno donajajo družbam izgubo. Ampak se dobro orodje za lomljenje stavk. In delavcem, ki so na stavki — mesece na stavki, jemljejo pogum. Ko ga izgubijo, se prično polagoma vračati na delo pod vsakimi pogoji. Končno je stavka izgubljena. Skebi, pritepeni iz vseh krajev dežele, doigrajo. Družbe jih ne rabijo več. Pa odidejo drugam. S stavkokazi odidejo puškarji, nabrani od vseh vetrov iz nižin življenja. Ti so napovedali od družb, da varujejo red in mir ter privatno lastnino — pred vsem privatno lastnino. Ironija.

Southern Coal Company, ki ima svoje rove v južni Illinoisu, je pričela obratovati s stavkokazi. Neko samočelo pripoveduje, da je kmalo po stavki pričela operirati z unijskimi delavci pod pogojem, da nakopnega premoga ne bo oduvažala, dokler traja stavka. Potem je unijske premogarje odslovila in prelomila dogovor. Toda poročila so konfuzna in se ne more vedeti, koliko je na tej ali oni vesti resnice. Fakt je, da je imenovana družba najela od neke privatne detektivne agencije puškarje in neka posredovalnica za delo

v Chicagi ji je preskrbela stavkokazov. Premogarski delavci v okolišu Herrina so bili izzivani. Že pogled na puškarje, na te najnižje karakterje, ki jih izmetava človeška družba, zadostuje, da zavre poštemu človeku kri. Kaj se brigajo te propalice za stavkujoče delavce, kaj za njih stradajoče žene in troke! Mesarjem se ne smili žival. Puškarjem se ne smilijo ljudje.

Kadar se izziva posameznika, še potrpi. Mora! Kadar se izziva množico, pomeni igrati se z ognjem. Oblasti v Williamson County so svarile družbo, naj odpusti stavkokaze. Družba je ostala gluha. V drugače mirnih ljudeh je bolj in bolj vrelo. Vročekrvneži, in morda tudi provokatorji, so hujskali. In prišlo je do izgrediv, ki so zahtevali človeške žrtve — ne toliko, kakor so prve dneve poročali veliki meščanski dnevniki s čevljev visokimi naslovi — ampak vendarle žrtve.

Masakra v Herrinu se ne more odobravati. Stavkujočim premogarjem ni prinesel nikakih koristi. Nasilna dejanja so se vedno izkazala v škodo delavstvu. Čestokrat, ko so bili stavkarji preveč mirni, so družbe s svojimi privatnimi "detektivi" in provokatorji med delavci same povzročile nasilja na rovaš stavkarjev. Potem so se pričela izvajati nasilja v vse hujši meri proti delavstvu pod krinko justice. Veliko bitk je bilo na ta način izgubljenih za delavstvo.

Nihče ne respektira stavkokazov, tudi kapitalisti ne. Rabijo jih, ker so jim potrebni in to le tedaj, kadar so jim potrebni. Kapitalistično časopisje vsled tega masakra ne graja stavkokaze. Stavkarje imenuje brutalneže in jih primerja s Turki in drugimi, ki so vprizarjali brutalna klanja. Umori so zmerom brutalni. Tudi tisti, ki so dovoljeni, kakor n. pr. v vojni. Ampak to je druga reč. Pobijanje stavkokazov pa ni dovoljeno. Niti ni z delavskega stališča priporočljivo, da se v času stavk ali kadarkoli zateka k umorom. Ko se je dogodil masaker v Ludlowu, Colorado, ni bilo toliko zgražanja. Takrat je milica morila stavkarje in njihove žene ter otroke. Milica "protektira privatno lastnino, mir in red." Zato so ji morilne orgije oprostiljive. Premogarji in njihovi simpatičarji v Herrinu so se zatekli k umorom, ker so mislili, da protektirajo svoje službe in že tako mizerne življenske razmere. Nič niso mislili. Zavrela jim je kri, ker so bili izzivani od kreatur, ki jih je najela bogata družba. Kadar se množica ljudi spremeni v drhal, ne misli. Instinkti sovraštva jo prešinejo in človek kot človek se v drhali izgubi. Zver postane.

Meščansko časopisje se zgraža in vali krivdo na delavce. Drugače ne more. Njemu so privatni interesi — privatna lastnina — najsvetejši. Ne vpraša se pa, kaj je bil vzrok, da je iz mirnih stavkarjev nastala drhal, žejna krvi. Nekateri poročevalci vale krivdo

na "munšajn", ki so se ga napili stavkarji. Da, munšajn, ki so ga napravile družbe s svojim postopanjem in izzivanjem.

Kako se je zgodil masaker? Seveda natančno tako, kakor ga opisujejo poročevalci kapitalističnih dnevnikov, katere čita ogromna večina delavcev. Ni se zgodil tako, ampak kako naj ameriško ljudstvo izve resnico? Delavski tisk zanemarja, pravo organizacijsko delo zametuje. In še dolgo se ne bo izpametovalo.

Slika, ki jo je pokazal meščanski tisk o izgrelih v Herrinu, je v glavnih obrisih sledeča: Najprvo so pričeli stavkarji zasledovati stavkokaze, ko so se vozili v tovornih avtomobilih. Oddali so nanje več strelcev in jih nekaj ranili. Enega so ubili, nekateri poročevalci pa so videli tudi več ubitih. Potem, ko je množica naraščala, baje je štela do 5.000 ljudi, je obkolila odprto jamo, in pričela streljati na stavkokaze. Celo noč je trajalo streljanje. Zjutraj so stavkokazi dvignili belo zastavo in se podali. Stavkarji so jim pobrali orožje, jih zvezali po tri in šest skupaj ter jih odgnali v mesto. Tam so jim ukazali, naj pobegnejo. Tekli so za njimi v gozd, kjer so jih postreljali. Druge so gnali na pokopališče, in jih tam postrelili. Že ko so bili ranjeni, so oddali nanje številne strele. Ranjenci so v velikih mukah zaprosili za vodo. Neki poročevalec je tekel na farmo, da jim jo prinese. Stavkarji so mu to zabranili. V krvočnosti so se ženske zelo odlikovale. In tako naprej.

Kakor rečeno, vsak umor je združen z brutalnostjo. Umori sploh ne morejo biti drugačni kakor brutalni, pa naj se dogode v stavkah, v vojni, na vislicah ali na električnih stolih justice, ali pa roparski umori. Tudi linčanja so brutalna, o tem ni spora. Kljub temu, avtoritete so mlačne napram njim in nobenega resnega poskusa še ni bilo, da se jih odpravi. Ampak premogarji so "drhal" in proti njim se nastopa kot nasilnemu. Slika se jih za zveri in njihove počette pri izgrelih v Herrinu za brutalnost. Človeško ni bilo. Toda izmzgavanje in provociranje premogarjev tudi ni človeško. Puškarji — usedlina iz nižin življenja — v vlogi varuhov reda in mira ter privatne lastnine, ne vplivajo blagodejno na poštene delavce v borbi za vsakdanji kruh. Vzroki za masaker v Herrinu so drugje, ne pri premogarijih na stavki. Najti jih je v uradih premogovniških družb in najti jih je v družabnem sistemu kakoršen je.

Vladni faktorji v Washingtonu so se vsled teh izgrediv pričeli resnejše zanimati za stavko premogarjev. Istotako governor Small in generalni pravdnik države Illinois mr. Brundage, toda njihovo zanimanje ni v prilog stavkujočih premogarjev, dasiravno so jim ti v veliki večini s svojimi glasovi pomagali v urade. Ako bi ti ljudje res imeli na vidiku interese splošnosti, bi si že davno prizadevali končati stavko v interesu premogarjev, kar bi bilo v interesu splošnosti.

Nekateri javni funkcionarji v stavkovnih okrožjih simpatizirajo s stavkarji. Šerif v Williamson County ni nastopil proti njim, kakor bi po mnenju governerja Smalla moral. Sedaj se mu grozi, da bo vsled zanemarjanja uradnih dolžnosti odstavljen.

Če bi bil Small tak prijatelj delavcev kakor se dela, bi se moral spomniti, da so premogarji tudi v njegovi državi na stavki — vsi premogarji — in se poučiti o njihovih zahtevah, pa bi gotovo spoznal, da so pravične in nepretirane. Potem bi nastopil tako, kot bi kot zastopnik ljudstva države Illinois moral. Isto velja za administracijo v Washingtonu, za vlado W. Virginije, Pennsylvanije, Kansasa, Colorada itd.

Zakaj se ti "zastopniki" ljudstva — in delavci predstavljajo večino ameriškega ljudstva — ne briga za ljudske interese? To je vprašanje, o katerem delavstvo vse premalo razmišlja. Kadar se znajde v boju za boljši kos kruha, ali se brani, da bi mu ga ne nosil še manjši kos, tedaj se zateka tupatam k nasilju. To je napačno. Misliti bi moralo s svojim razumom v pravi svojih interesov vse dneve v letu, pa bi ne prišlo do stavke. In če bi mislilo več kakor misli, ki stavkarji bi bile dolgotrajne, tudi če bi se dogodile. V Washingtonu bi sedel Debs in v kongresu bi imeli mesto enega Londonov. Sedanji governerji bi ne bili kakor sedanji, marsikaj bi bilo drugače. Ker ni, naj delavstvo preišči, zakaj ni, in dela na to, da bo v bodoče drugače. Dokler tega ne stori, bo profitarji bič padal po njegovih plečih.

Ameriško posojilo Jugoslaviji.

Med ameriški bankirji in jugoslovansko vlado so se vršila že dalj časa pogajanja za najem posojila v Ameriki v vsoti \$100.000.000. Stvar je visela dolgo časa v zraku, končno je bilo posojilo dobljeno — a davkoplačevalce v Jugoslaviji po zelo neugodnih pogojih.

Kraljestvo SHS ni eno izmed tistih držav, ki je za upnike varna in stabilna. Ona je šele v stadiju stabiliziranja. Pred nedavnim sprejeta konstitucija je taka, da nikogar ne zadovoljuje. Uredba države v pokrajini, oblastnije ali kakorkoli se že imenujejo, ki je dovoljla nikogar razun srbske vladne gospode. Država je zbita skupaj iz pokrajin, ki so imele preje vsake zase svoje posebno življenje. Dalmacija svojega, splošna Štajerska svojega, Kranjska isto, Hrvatska je bila v iluziji, da nekaj šteje, Bosna in Hercegovina sta bili pokrajini nekako zase, Črnagora je bila samostojna, in tako se lahko naštevajo naprej do Macedonije, ki je tudi v mejah Jugoslavije ostala "macedonsko vprašanje". Vse te kraje je konstitucija združila v centralistično formo države, dasiravno niso zreli za centralizem. Dali bo ta eksperiment držal ali ne, je vprašanje bodočnosti.

Na Hrvaškem se nadaljuje z gibanjem za federalistično formo države; istotako je to gibanje močno v Sloveniji in opaža se ga tudi v Bosni in Črnigori.

V takih okolščinah mednarodni finančniki ne posojujejo radi denarja. Zdi se jim, da so posojila riskirana, posebno še v deželah, v katerih vlada v političnem in gospodarskem življenju balkanizacija.

Končno, vlada države SHS je dobila posojilo \$100.000.000 bo dolgovala ameriškemu finančnemu sindikatu. V nekaterih slovenskih, vseh srbskih in v nekaterih hrvatskih listih v Ameriki so zagledali beli dan veliki oglasi, v katerih se ponujajo jugoslovanski publikanti v Zedinj. državah bondi posojila ameriških bankirjev Jugoslaviji. Prvi obrok posojila bo znašal \$3.000.000. Kakor pripovedujejo oglasi, bo vlada posojila to posojilo za obnovo železnic in vladnih poslopij, za grajenje železnic in pristanišč ter za splošne potrebe. Bondi bodo nosili kupcem 8% obresti, oziroma 14% obresti, ker ne bo treba plačati zanje polno vrednost.

Finančne institucije, ki bodo razprodajale te bonde, bodo zaslužile velike vsote. Največ pa bodo "poslužili" tisti, ki bodo denar direktno posodili. To so finančni magneti.

Kakor moremo posneti iz raznih listov, bi dobila Jugoslavija od tega posojila okoli \$26,000,000 v gotovini, ostalo vsoto pa v blagu. Vendar pa bo po raznih oblikah dobila država vsega skupaj le 64 milijonov dolarjev posojila, ali 36 milijonov dolarjev manj kakor se bo zadolžila. Od vsega posojila pa bo morala plačevati obresti. Jugoslavija garantira to posojilo s svojimi železnicami, monopoli itd.

Razni štokraski listi, ki so v opoziciji proti sedanji vladi, pišejo, da se za tem posojilom skrivajo velike korupcije. Govori se celo o nekaki proviziji v znesku 400,000,000 kron, ki bi jo zaslužili nekateri sodje, ki imajo opravka s tem posojilom. Nadalje se čita vladi, da je pristala vlada vzeti od tega ameriškega sindikata 70% posojila v železniškem materijalu, ki je ostalo tu izza vojnih časov in katerega Amerika ne more izvesti, ker je baje zelo slabe kakovosti. Sedaj ga bodo "zdompali" v Jugoslavijo.

Ker Jugoslavija ni država, ki bi bila stabilizirana v smislu besede, kakor se jo razume v svetu mednarodnih bankirjev, tudi ne more dobiti posojilo po ugodnih pogojih, v kolikor se sploh more govoriti o "ugodnih" pogojih pri najemanju posojila v inozemstvu. Zato bo vsekakor res, da bo to posojilo Jugoslaviji zelo drago, in plačati ga bo moralo jugoslovansko ljudstvo. Jugoslavija je gospodarsko zaostala dežela. Kaj ji pomagajo ogromna naravna bogastva, velika rodovitna polja, gozdi, plovne reke in morje, ako ne zna tega tega izrabiti v prid blagostanja svojega prebivalstva. Če dopusti, da se bo tuji kapital preveč utrdil v njenih mejah, bo postala odvisna od svojih upnikov, kakor je republika Mehiko in marsikaka druga država, ki jih tišče za vrat veliki upniki v Londonu, New Yorku in v Parizu.

Sicer bi ne bilo pravilno, če bi se za vse razmere, kakršne vladajo v Jugoslaviji, dolžilo le vlado. Kakorlas je ljudstvo, taka je vlada. Vlada je v glavnem vedno odsev večine prebivalstva v državi. Kadar bo ljudstvo v Jugoslaviji postalo naprednejše, politično in gospodarsko zrelejše, bo nastala v deželi šele prosperiteta. To se ne zgodi še kmalo. Vendar pa bi malo več utragega razuma in gospodarske dalekovidnosti v sodnih krogih Jugoslavije že v par letih pripomoglo k boljšim življenjskim razmeram prebivalstva. Za enkrat ne razumejo v Beogradu ne gospodarskih potreb in ne potov, ki bi vodila k boljši konsolidaciji dežele. Spodobnosti, ki jih je prej imela vlada male, povsem agrarne Srbije, ne zadostujejo niti od daleč za živno, kakoršna je danes. Balkanizem je treba iztrebiti. Rekonstrukcijo države ne more voditi opozicija, ker ni na vladi. Vladna mašina ima nalogo spraviti deželo v boljši gospodarski položaj, toda ta postaja v mnogih ozirih slabši, mesto boljši.

Jugoslavija potrebuje močno stranko jugoslovanskega proletarijata, ki bi stala na straži za interese prebivalstva. Kjer take stranke ni, ni najti nobene sile, ki bi se mogla uspešno boriti proti zaostalosti, reakciji in korupciji. Jugoslavija potrebuje pred vsem prekrat od znotraj, ne zapopaden v krvavih izgredih in puščih, ampak duševni preobrat.

"Delavski prijatelji" in "delavski" listi so priključeni masam. Zato napredujemo tako počasi. Listi, ki trdijo da so delavski, pa nima delavski razred pri njih ničesar govoriti, niso delavska glasila. Delavski prijatelji, ki so ob enem političarji v kapitalističnih strankah, ne morejo biti resnični borci za delavska prava.

SEMINTJA.

Lester toži. — Pravične sodnije. — Religije Hardingu. — Podaniki se klanjajo. — Aleksandrove skrbi. — Novi atentati. — Gompersova "bojazen". — Četrtr miliona za grob.

William J. Lester, predsednik Southern Illinois Coal kompanije, naznanja da bo družba vložila tožbo za odškodnino sorodnikom ubitih stavkokazov. Tožen bo predsednik U. M. W. John L. Lewis, lokalna unija premogarjev in Williamson County. Uradnikom slednje se očita, da niso podvzeli nikakih varnostnih korakov za varovanje življenj delavcev, vposljenih pri imenovani kompaniji, in za varovanje lastnine. Šlo se bo za stotisoče dolarjev. Tožba bo zanimiva, posebno še, če se pomisli, da so sodišča prav zadnje čase izrekle več razsodb proti unijam in delavstvu sploh. Značilen je slučaj Coronado. Istotako nekaj drugih, v katerih so bile unije tožene od kompanij za odškodnino, ker so trpele "škodo vsled umešavanja unije v privatna podjetja." Vrhovno sodišče je proglasilo zakon za protektiranje otrok v industriji neustavnim. Takoj po tem izreku so delnice bombažnih mlinov na jugu poskočile, kajti otroci so ceneni delavci. Lester ne bo imel težkega stališča.

L. Pirc, ki komentira v svojem listu moskovsko obravnavo proti socialnim revolucionarjem — ruskim političnim jetnikom — pravi med drugim: "Tu je silen kontrast med ameriškimi in ruskimi sodnijami. In vendar dobimo tudi med nami ljudi, ki zagovarjajo s krvjo preplavljeno rusko "justico", dočim se obsojajo v istem času pravične ameriške sodnije."

Pravičnih sodnij v strogem pomenu besede ni. Sodiji vedno tisti, ki so na vladi. In razsojajo v prid interesom, ki jih zastopajo tisti, ki vladajo nad VSEM ljudstvom.

Obravnava proti ruskim socialnim revolucionarjem, obdolženi kontrarevolucionarnega delovanja, je zanimiva. Dolži se jih zarote strmoglaviti sovjetsko vlado, atentata na Lenina, umora Volodarskija in drugih veleizdajniških činov, med njimi sodelovanja s kontrarevolucionarnimi generali. Obravnava ima mednarodni značaj in uživa mednarodno zanimanje. Med obtoženci so ljudje, ki imajo za rusko revolucijo velike zasluge. Bili so v sibirskem pregnanstvu, v zaporih vsled boja proti carizmu in deležni so bili vseh dobrot, razun vislic, ki jih je delil carizem. Po padcu carzma so polagoma prihajali na vlado in pred boljševiško revolucijo so bili socialni revolucionarji vladajoča stranka. Če bi ostali na krmilu, bi bili boljševiki politični jetniki, ako bi ruvarili proti vladi socialnih revolucionarjev. Toda igra se je zaobrnila. Tisti ki vladajo, so tudi justica, pa bili to boljševiki, socialni revolucionarji ali pa ameriški kapitalizem. Razlika je le v tem, kdo vlada. In od tega so odvisne razsodbe. Absolutne pravičnosti pa v justici še dolgo ne bo, ker človeštvo še ni zrelo zanjo. Kadar bo, ne bo več militarizma, ne kapitalistične družbe in konsenkventno ne izgredov, kakor so se dogodili v Herrinu in drugje. Danes je še moč pravica in pravica je moč.

V Clarksburgu, W. Va., sta bila ubita dva stavkojoča premogarja od puškarjev, ki so spremljali stavkoke za delo. Meščansko časopisje se raditega ne zgraža in ne protestira. V Pennsylvaniji, W. Va., in drugih krajih izganjajo družbe družine stavkujočih premogarjev iz kompanijskih stanovanj in vse je v redu. Kdo se sploh briga za družine premogarjev — posebno še, kadar so premogarji na stavki. Niti delavstvo v ostalih obratih se ne briga zanje, kar je slabo za vse ameriško delavstvo. Čut solidarnosti je slabo razvit. Zato je konvencija A. D. F. tudi to pot zavrgla načelo industrialnega unionizma. Vsaka unija naj vojuje svoje boje zase. Ena stroka delavcev v enem podjetju je na stavki, člani unij devetnajstih drugih strok v istem podjetju pa delajo. Tudi to je stavkokaštvo, dasi se ga delavstvo ne zaveda. In največje stavkokaštvo vrši ameriški proletarijat na političnem polju. Miljone delavskih glasov je bila oddanih za Hardinga in druge kandidate republikanske stranke. Miljone delavcev je glasovalo za Coxa in druge demokrate. Socialističnim kandidatom so dali nekaj nad milijon glasov. Komunisti, ki so se sedaj večinoma porazgubili, so govorili o revoluciji, o masni akciji in take reči.

***

Proporčno je v sedanji stavki premogarjev med stavkokazi največ Amerikancev, to je takih, ki so bili rojeni v tej deželi. In med v Ameriki rojenimi delavci je nezavednost najbolj razširjena. Kadar koli bi kaka inozemska skupina delavcev pričela s kako takozvano masno akcijo, bi postala večina ameriških delavcev — takih kot so sedaj — fašistična in prvo kar bi storili, bi šli v boj proti "inozemcem", ki ugrožavajo ameriške institucije in ameriško formo vlade." To je vsakemu, ki pozna ameriško delavstvo, znano. Raditega prizadevanja socialistične stranke, da se pridobi ameriško delavstvo v masah za politično akcijo v okrilju splošne delavske stranke; to bi dalo propagatorjem socializma večje polje za delo — lažje dosegljivo, kakor je sedaj. In delavski tisk bi bilo lažje širiti.

***

Po pobojih stavkokazov v Herrinu so magnatje illinoiške "Manufacturers' Association" apelirali na poveljništvo illinoiške milice, naj v vseh okrajih, v katerih se dogajajo izgredi, proglasi obsedno stanje. To bi pomenilo proglasitev obsednega stanja v vseh premogarskih okrajih. Medtem pa bodo premogovski baroni skušali na sodiščih izposlovati indžunkšen proti umešavanju stavkarjev, unije in njenih odbornikov v zadeve premogovniških družb. Za slučaj izgredov je pripravljena vojaška sila. Dogodek v Herrinu je bil voda na mlin operatorjev. Štrajk bodo skušali zatreti s silo. Ampak vedno se ne bodo izdajale sodnijske prepovedi proti organiziranim delavcem, družin štrajkarjev se ne bo vse čase mefalo iz stanovanj, in vojaštvo ne bo vedno služilo za protektiranje privatne lastnine. Teh stvari ne bo več, kadar postanejo današnja privatna bogastva last splošnosti. Kedaj se to zgodi, je odvisno od ljudstva.

***

Zastopniki ameriških religij so poslali predsedniku Hardingu spomenico, v kateri apelirajo nanj, naj konča stavko premogarjev sedaj in naj ne čaka, da postane "trpljenje žen in otrok v premogarskih kemph narodna nesreča". Priporočili so mu, naj skliče splošno konferenco v zadevi sedanje stavke, na kateri naj bi se raziskali vzroki sporom in se na podlagi rezultata preiskav dosegel sporazum.

Apel ameriških religij za poravnavo stavke ne bo

škodil nikomur, koristil pa tudi ne. Fakti so značaj so jih strokovnjaki, katere je najela unija, objavili v številkah, ki ne lažejo. Splošna konferenca ne more poravnati spora. Lahko se za gotovo dobo dobi le nekako premirje, toda boj med delom in kapitalom se bo nadaljeval. Interesi posedujočega razreda iz delavskega razreda NISO enaki. In ker niso, imamo industrialno vojno. Ta preneha, kadar se odstranijo v roki zanj. Z uvedbo socialističnega gospodarskega reda preneha boj med delom in kapitalom.

***

V Detroitu bodo zgradili katoličani cerkev, ki bo stala pet milijonov dolarjev. Zanimivo bi bilo preučiti, kje se bo dobilo 85.000.000, kajti verniki ne bodo prispevali vse vsote. In če bi bile enkrat objavljene številke koliko ameriški kapitalisti prispevajo na gradbo cerkva in v podpiranje cerkvenih institucij, bi morda celo A. Tomec iz Johnstowna pisal drapče — če on sploh piše. Ako razume angleščino, naj si naroči knjigo "Brass Check". Tam bo razvidel, kdo podpira religije in v koliki meri. Malo pojma lahko dobi tudi iz knjižice "Ali je religija prenehala funkcionirati," ki jo dobi v založbi tega lista.

***

Socialisti ne napadajo vere. Vera kot taka ima sovražnika v ZNANOSTI. Socialisti razkrinkavajo religije, le v toliko, v kolikor so te v službi kapitalizma, monarhizma in reakcije ter nazadnjaštva. Religija v organizacija in je kot taka orodje vladodržcev. Če skuša biti tu in tam s kako poslanico prijazna delavstvu, s tem ni še rečeno, da služi delavstvu. Cerkev, nazdnjaške kakor so — posebno katoliška in pravoslavna — so bile vedno opora vladarjev, kronanih in nekronanih. Časov, ko je bilo krščanstvo res krščanstvo, ni več. Kaj ima n. pr. opraviti vera s srebrenimi razmerami v Kazimirjevi tiskarni? Ali je Materi Božji v čast, da se pod njenim imenom vodijo lihartovski posli slovenskih frančiškanov v Chicagi? Ako razkriva službovanje duhovnikov in cerkvenih institucij kapitalizmu — ali je to napadanje vere? In končno, kaj je vera? Vera je omamljevalno sredstvo, obljube, da se ti bo neke na drugem svetu — kje, tega nihče ne ve — dobro godilo, zato ker se ti v življenju godi slabo. Potrpi, delaj, spoštuj in ubogaj duhovsko in posvetno gosposko in ne upiraj se gospodarjem, pa si boš zaslužil nebesa. Znanost je izpodkopala verskim dogmam tla in jih še izpodkopuje, zato, ker se bori proti veri, ampak zato, ker je močnost ZNANOST in hoče VEDETI. Kar ne ve, prama ne ve, in raziskuje, da bo VEDELA. Religija, posebno katoliška, ukazuje: "Veruj in ne dvomi!"

***

V Herrinu so bili med stavkokazi pripadniki različnih religij. Med stavkujočimi premogarji, ki so napadli stavkoke, so bili katoličani in pripadniki vseh protestantskih ver, pravoslavni in drugi. Med kapitalisti so pripadniki vseh ver in podpirajo verske ustanove, ne glede, kateri religiji pripadajo. Ampak VSE te ustanove delujejo proti socializmu na en ali drug način. Drugače bi jih kapitalizem ne podpiral. Židovski kapitalisti dajejo milijone na leto za verske ustanove. Čemu? O tem naj premišluje Tomić in ne v bodoče zabrani čikaškimi patrom izrabljati njegovo ime v prid kapitalističnemu krščanstvu.

***

Italijanski kralj in kraljica sta obiskala svoje nove podanike v "osvojenih" Italiji, sedaj imenovani Julijska Benečija. V Trstu, v Gorici in Istri, kakor tudi v Postojni in drugih krajih prejšnje Notranjske.

madajoče Kranjski, je bil slovesno sprejet. Zastopniki slovenskega ljudstva so ga v nagovorih cejo slovensko pozdravljali in kraljica Jelena, hči bivšega črnogorčanskega kralja Nikite, se je pogovarjala s svojimi novimi podaniki v srbo-hrvatskem jeziku. To je reč, ki navdušuje podanike neitalijanske narodnosti, ki se ena niso čutili osvobojeni. Otroci v Postojni so deklarirali kraljevi dvojici Gregorčičeve pesmi, preje pa Zalsburžanom. Če bi imela mesto italijanskega kralja in vladarja Aleksandra, bi pozdravljali njega. Neki počinca se je pritožil kralju in kraljici, da italijanska vlada zatira slovensko in hrvatsko šolstvo. Kraljica se je obrnila k visokim činovnikom Julijske Benečije, ki so bili v spremstvu, in se z njimi pogovarjala o tej zadevi. Nato je odgovorila podanikom, da primanjkuje slovenskih in hrvatskih učnih moči. Ko bo ta zapreka odstranjena, bodo vse slovenske in hrvatske šole storjene, dasiravno ne bodo. Ampak vladarji so blaži, dobri ljudje, oni ljubijo svojo deželo in svoje ljudstvo, zato ga vedno tolažijo in zmerom obljubljajo, karoli je že treba obljubiti.

* * *

Angleški prestolonaslednik se je vrnil iz potovanja po kolonijah imperija Velike Britanije. Ogledal si je Indijo, Avstralijo, Kanado in druge britske dežele. Tisti, ki so ga hoteli pozdravljati, so bili deležni v časti. Drugi, ki so izgubili vero v vladarje in princa, so bili pod varstvom. Waleškemu princu se ni zgodilo ničesar žalega. Tistim, ki niso odobravaljali njegovega obiska, posebno v Indiji, ne morejo reči tega o sebi. V Indiji je bilo pri izgredih precej ubitih in nekaj jih sedi v zaporih. Ko se je princ vračal v London, je bil slovesno sprejet in množica, broječa stotisoče, ga je pozdravljala. Toliko je bilo radovednežev, toda ni ga niso pozdravljali. Ako bi prišel v London Leton, bi bila množica še večja in del množice bi ga tako navdušeno pozdravljali, kakor je drugi del pozdravljali Waleškega princa.

* * *

Jugoslovanski Aleksander ima nove skrbi. Listi poročajo, da mu grozi njegov brat Jurij, ki se je moral pred leti odpovedati pravici do prestola, ker je preveč rad posegal s svojim mečem v telesa podanikov svojega očeta. Grozilna pisma je menda dobil tudi Pasić in drugi visoki ljudje. In Pasić, če je verjeti poročila, je namignil francoski vladi, da z Jurijevo glavico nekaj v redu, zato ga je treba poslati v sanitarij. Zaravnost povedano bi se reklo v blaznico. Jurij, ki danes je v Parizu, se enega dne lahko znajde v blaznici, iz katere bo težko našel pot na prosto. Francoska in jugoslovanska vlada sta v prijateljskih stikih in vlada v Parizu se ne bo protivila narediti Belgradu tako malo uslugo za protiuslugo.

Kljub ovacijam vladarjem, kljub izrekom udanosti, ki jih pošiljajo lojalni ljudje dvorom, kljub intrigam na dvorih, je monarhizem na zatonu svoje slave. Angleški dvor, belgijski, italijanski, srbski in bolgarski predstavljajo zadnje odseve umirajoče zarje monarhizma. Vsaka stvar ob svojem času. Kronanim bodo sledili nekronani vladarji.

* * *

Na Angleškem je bil zadnji teden umorjen feldmaršal sir Henry Wilson. Atentator je bil bajce Irec, ki se je hotel maščevati nad Anglijo vsled njenega zatiranja Irske. Z atentatom je dosegel ravno nasprotni učinek. De Valera odvraca vsako odgovornost irskih republikancev za ta atentat. Zaveda se, da atentati poročajo protinasilja. V Nemčiji je bil umorjen nemški zunanji minister dr. Walter Rathenau. Umor

se pripisuje monarhistom. Rathenau je bil človek velikih sposobnosti, toda čudežev ni znal delati. Na vesti monarhistov je tudi umor Mathias Erzbergerja. Poskušeni atentat na Philipa Scheidemanna se ni posrečil. Monarhisti se hočejo z umori sedanjih vodij nemške republike maščevati za "ponižanje domovine". Revolucionarji v bivši carski Rusiji so hoteli z atentati maščevati žrtve, ki so padale pod carsko tiranijo. Toda atentati niso bili nikdar uspešno sredstvo in so dosegli ravno nasprotno učinke, kakor so jih želeli atentatorji. Nemški monarhisti so s svojimi atentati zbudili delavstvo in ga opozorili na nevarnost, ki mu preti od pristašev monarhizma. Delavstvo v Nemčiji je zadnje dneve vprizorilo velikanske demonstracije proti monarhistom in pozivalo vlado, naj brezobzirno zatire monarhistično gibanje. To v Nemčiji ni lahka naloga. Kljub temu, kajzerizem, tak kot je bil, je pokopan. Sanje nemškim imperialistom in monarhistom ostanejo sanje.

* * *

Samuel Gompers je na konvenciji A. D. F. rohnel zoper sovjetsko Rusijo, ko je bil na razpravi predlog za priznanje sedanjega ruskega režima. Navajal je vse slabe strani sovjetskega režima in sedanjega načina vladanja. Ruski boljševiki nameravajo po Gompersovem zatrdilu strmoglaviti ameriško vlado in v ta namen je njih prvi cilj dobiti pod kontrolo A. D. F. To se ne zgodi. Gompers je bil soglasno izvoljen, kar je dokaz, da A. D. F. ne preti vsaj zasedaj nobena boljševiška nevarnost. Kadar zavlada v A. D. F. drug duh, naprednejši od sedanjega, ne bo to nevarno ameriškem delavstvu, niti ameriški vladi, če bo ljudska vlada. Če ne bo, tedaj delavstvo nima vzroka, da bi se navduševalo zanjo.

* * *

V New Yorku je umrl William Rockefeller, petrolejski magnat, brat oljnega kralja John D. Rockefellerja. William je poleg Johna eden izmed najbogatejših Američanov. Vrednost njegovega premoženja cenijo na \$250,000,000. Lep kupček milijonov. Par dni pred njegovo smrtjo je bila dogotovljena grobnica, ki si jo je dal postaviti na pokopališču Sleepy Hollow. Stane dvesto petdeset tisoč dolarjev, ali četrta milijona. Tam so sedaj njegovi "zemski" ostanki. Trupla tistih, ki so mu nagromadili premoženje, leže v raznih pozabljenih grobovih križem sveta. Eni so našli smrt v eksplozijah in njihovi ostanki so bili razkropljeni. Njihove vdove trpe pomanjkanje, otroci imajo že na tem svetu pekel takoj v zgodnji mladosti in ako dorastejo, dobe delo in pomagajo kopičiti nadaljna bogastva za Rockefellerje in druge, ki predstavljajo ameriško aristokracijo, ki je danes vplivnejša od vsakih knezov, kraljev in druge plemenite gospode. Nekaj je nekatere napačnega. Razum v glavah delavcev napačno funkcionira, ali pa sploh nič ne deluje. Zato je tak sistem še vedno mogoč.

* * *

Zmaga socializma pomeni največji preobrat, ki ga je človeška družba kdaj doživela. Ta preobrat se mora izvršiti razumno. Socializem se ne more zadovoljiti s tem, da uniči oblike kapitalistične družbe in potem ravnodušno gleda, kaj nastane iz razvalin.

Socializem mora postaviti na mesto odstranjenega kapitalizma nekaj boljšega — najboljše kar je mogoče.

Takega velikanskega dela ne morejo izvršiti nevedni ljudje, ki se dajo slepo voditi kakor čreda. Socializem potrebuje izobraženih, razumnih in mislečih ljudi. Zato se je pa treba organizirati in učiti.

Vesti iz delavskega gibanja doma in na tujem.

Potek premogarske stavke.

Splošna stavka premogarjev, ki je pričela dne 1. aprila, se nadaljuje ne da bi bili kakšni posebni izgledi, da bo v kratkem končala. Vršile so se sicer že konference, deloma se še vrše, v posameznih krajih med vodstvom U. M. W. in operatorji, do sporazumov pa ni prišlo. Načrt operatorjev je premogarje izstradati in zbegati s svojimi agenti provokatorji. Kompanije pošiljajo v svet poročila, da se produkcija premo-ga teden za tednom viša. Večina, velika večina pre-mogarjev vztraja na stavki. Najnevarnejši sovražniki stavkarjev so skebje. Če ne bi bilo teh, bi se opera-torji prvi dan podali. Žal, da je še toliko judežev v de-lavskem razredu. Potek stavke je bil do zadnjih časov večinoma miren. V Vintondale, Pa., so premogarski baroni zatrli vsako svobodo shajanja in govora, toda na pritisk delavstvu prijaznih elementov so morali popustiti. Zadnji teden so se vršili izgredi v okolišju Ma-riona in Herrina, Ill. Nad 20 ljudi, večinoma stavko-kazi, je bilo ubitih. Tudi v par drugih krajih je zahte-vala stavka nekaj človeških žrtev. Tak je boj. — Vladni faktorji v Washingtonu izjavljajo, da ne morejo storiti ničesar izdatnega v sedanjih razmerah za uravnanje spora. Seveda ne! Delavcem nočejo pomagati, za kom-panije pa za enkrat še ni treba odprto nastopati. Saj so na njihovi strani državne oblasti, sodišča, in skoro vse lokalne oblasti. Štrajk premogarjev ni zahteval še nikdar toliko požrtvovalnosti kakor sedaj. Tisoče pre-mogarjev in njihovih družin se nahaja v pomanjkanju. Operatorji si kljub stavki dele dividende. Pride dan, ko se to spremeni in bodo uživali sadove dela le tisti, ki delajo.

Zaključki konvencije socialistične stranke v Wisconsinu.

Konvencija socialistične stranke za državo Wis-consin je zaključila zborovanje zadnji teden. Navzočih je bilo do dve sto delegatov. Prvič v zgodovini socia-lističnih konvencij je dala imenovana konvencija brat-skim delegatom, katere so poslale unije in skupine far-marjev, pravico pravoveljavnih delegatov. Smeli so se udeleževati debat in staviti predloge v skoro vseh zade-vah. Konvencija je sprejela obširnem program za je-senske volitve in nominirala kandidate:

Za governerja, Louis A. Arnold, Milwaukee.

Za podgovernerja, Martin Georgenson, Manitowoc.

Za kandidatkinjo v urad državnega tajnika je bila nominirana sodruginja Mathilda Boorman, Wisconsin Rapids.

Za državnega blagajnika, L. P. Christensen, Ra-cine.

Za generalnega pravdnika, Frank C. Carter, Eagle River.

Konvencija je postavila kandidate v vse urade ra-

zun kandidata za zvezinega senatorja. To bo na je-sovnici pod rubriko socialistične stranke edino pra-no mesto. Tozadevni odsek konvencije je pripravil celokupnemu zboru, naj ne nominira kandidata v re-zini senat z razloga, da je kandidat za ponovno iz-volitev senator Robert M. LaFollette, ki je danes v va-natu eden glavnih resnih radikalcev, o katerem se lah-ko reče, da je prijatelj in zagovornik delavskih im-teresov. Socialistična stranka bi s svojim kandidatom v senat lahko preprečila LaFollettovo izvolitev, na nje-govo mesto pa bi prišel zastopnik denarne oligarhije. LaFollette je bil izvoljen za senatorja na listi repub-likanske stranke in tudi sedaj bo skušal prodreti kot kandidat omenjene stranke pri primarnih volitvah. Ta zadeva je povzročila, da je bila konvencija ves čas na-pravljanja o nji zelo burna, kajti nekateri delegatje so naglašali, da je socialistična stranka vedno nomi-nirala kandidate v vse urade in ni nikdar skušala direktno niti indirektno pomagati k izvolitvi kandidata drugih strank. Drugi so navajali za protiargumen-dejstvo, da bi bil zadan delavskemu gibanju v Wiscon-sinu udarec, če bi šla stranka v boj proti LaFollettu.

Mnogi, ki bodo glasovali za ostale socialistične kandidate, bi tega ne storili, če bi stranka šla v opozicijo LaFolletovi kandidaturi. Predlog, da stranka ne nominira kandidata za senatorja, je dobil 59 glasov, 47 delegatov pa je glasovalo proti. Potem je bila spre-jeta resolucija, v kateri se izjavlja, da stranka s tem ni indorsirala LaFollettove kandidature, niti ne pri-poroča svojemu članstvu, naj glasujejo zanj pri končnih volitvah. Nadalje ga kritizira, ker še vedno nastopa kot kandidat republikanske stranke, dasiravno po svo-jem prepričanju niti malo ne spada vanjo. V resoluci-ji se nadalje naglašča, da socialistična stranka ne indorsira LaFollettovega programa, niti njegove politike. — Ker je socialistična stranka v Wisconsinu zelo jaka, je večina smatrala iz taktičnih razlogov za potrebo, da ne nastopa s kandidatom v tekmi z LaFollettom in le tega razloga je bil storjen ta zaključek in sprejeta re-solucija v omenjenem smislu. Manjšina je sklep kri-tizirala, ker je smatrala, da bi morala imeti stranka kan-didate v vse urade, neglede, proti komu nastopajo. — Končno se je spor ublažil, kajti zagovorniki sklepa ve-čine so naglašali, da stranka stem ni stopila v ravn-z buržvaznimi elementi, niti ne bo sodelovala z LaFol-letovo skupino v kampanji za njegovo izvolitev. Va, kar je storila je to, da ne bo imela svojega kandidata za senatorja. — Platforma vsebuje med drugim točko za modificiranje prohibicionističnega zakona v ta-ko, da bi se dovolila lahka vina in pivo. — Tajnik stranke, Emil Seidel, je naznanil, da sta sprejela go-vorniško turnejo po državi Victor Berger in milwa-ški župan Daniel W. Hoan, ki bosta prirejela kampanjske shode. Konvencija je sprejela več drugih resolucij, med njimi tudi eno, s katero se zahteva priznanje so-jetske Rusije.

Konvencije Ameriške Delavske Federacije.

Kot smo že poročali v zadnji izdaji, se letošnja konvencija A. D. F. ne razlikuje mnogo od dosedanjih. Stanja garda z Gompersom na čelu je še vedno odločujoča. Progresivno krilo konvencije tvorijo železničarje, združene s Federacijo. Te so prišle tudi z namenom za industrialno formo unij, ki pa je bil takoj v sroku pokopan, toda ne zatrt. Vprašanje reformiranja letne A. D. F. sili vedno bolj v ospredje in industrialni unionizem pridobiva več in več pristašev. Med vodje tega gibanja v Federaciji spada tudi Bert M. Jewell, načelnik železničarskega departmenta v uradu A. D. F. Konvencija se je izrekla proti bonusu vojakom na podlagi "sales tax", kakršnega priporoča Hearstovo časopisje in predsednik Harding. Breme plačati bonus bi na podlagi tega davka padlo na ljudstvo, ki ni imelo od vojne nobene koristi, pač pa škodo, medtem, ko bi vsi profitarji ne plačali nič več kakor drugi ljudje, ampak bi bili po pravici edino ti pozvani plačati od svojih ogromnih profitov bonus vojakom. — O drugih sklopih konvencije bomo poročali v prihodnjih izdajah.

Boji proti zniževanju plač in intrigam podjetnikov.

Deset tisoč članov krojaške unije A. C. W., ki so razpisani v delavcah za izdelovanje otroških oblek, je na stavko, da se prisili vse podjetnike na sprejem povelj unije in na registracijo. Ako bi bilo potrebno, bi unija pozvala na stavko še 40 tisoč krojaških delavcev v New Yorku. Ker je ta organizacija jaka in solidarna ter dobro disciplinirana, so se skoro vsi podjetniki podali.

Unija klobučarskih delavcev v New Yorku je po strokovniški stavki izvojevala boj proti znižanju plač in nadaljšanju delavnika. Kompanije so zahtevale 20 odstotno znižanje plač. Podjetniki so se podali in plače ostanejo v glavnem nespremenjene. 44-urni delavnik vsi tedni ostane tudi v bodoče v veljavi.

Unija cestnoželezniških vslužbenec v Chicagu vodi pogajanja z družbo, ki je naznanila, da bo znižala delavcem plače za 20%. Meddržavna trgovska komisija je napravila na cestnoželezniško družbo že večkrat pritisk, da mora znižati vozmino. Družbi so vselej prikočila na pomoč sodišča, toda končno je postajala sfera preveč kričeča in sodišče je odločilo, da se zniža vozmino za enkrat samo za en cent. To je napoved družbo, da je prišla takoj z izjavo, da bo vsled znižane vozmine prisiljena znižati plače svojim delavcem. Izgleda, da se bo na pogajanjih dosegel z unijo sporazum in ne pride do stavke.

Izmed organiziranega delavstva je najbolj prizadeto pri zniževanju plač delavstvo ki je zaposleno pri vzdrževanju železnice. Temu so zadnje čase zopet zelo občutno znižane plače, o čemur je bilo v tem listu že poročano. Delavstvo teh železničarskih unij sedaj razpravlja o možnosti stavke. Pri nekaterih njihovih unijah je vprašanje stavke na splošnem glasovanju. Najboljše pri tem je, da je med nekaterimi unijami železničarjev in unijo prmogarjev narejena trdnejša zveza in dogovor, ki še ni popoln, da bo delavstvo omenjenih organizacij skupno nastopalo v obrambi svojih interesov. Ta korak je pozdraviti. Delavstvo bo uspešno, kadar bo vodilo svoje boje skupno, ne pa vsaka mala unija zase.

Kongres socialističnih strank, spadajočih k Dunajski delovni uniji.

V Frankfurtu je v sredi tega meseca zborovala eksekutiva Dunajske delovne unije socialističnih strank z namenom urediti priprave za kongres strank, ki pripadajo takozvani dunajski internacionali. Sklepi te konference nam še niso znani.

Ob priliki sklicanja te seje je podal Friderich Adler izjavo, ki zanikava govorice, da je Dunajska delovna zajednica socialističnih strank pristala obdržavati skupno konferenco s predstavniki druge Internacionalne. Vest o tej namerovani konferenci je objavil berlinski list Rote Fahne in tudi Radek je namigaval, da se bo vršila ta konferenca. Adler je imenoval to le za govorice, ki nimajo nikake podlage.

Adler in drugi predstavniki Dunajske delovne unije socialističnih strank kritizirajo zastopnike tretje in druge internacionalne, ker niso pokazali dovolj volje delati za zedinjenje delavskih strank v skupno mednarodno fronto v boju proti kapitalizmu. V Moskvi očitajo predstavnikom druge internacionalne, da so oni krivi, da je prišlo do razbitja pripravljalnega odbora, ki je pred nedavnim zboroval v Berlinu, v katerem so bili po trije zastopniki od vsake internacionalne.

Dunajska delovna unija socialističnih strank se je formirala 22. februarja 1921. Preliminarna konferenca se je vršila v Bernu decembra 1920. Od kar se je ta unija organizirala, se ji je pridružila večina socialističnih strank in je danes najjačja mednarodna socialistična organizacija. Komunistična Internacionala ima svojo moč v Rusiji, kajti sovjetski režim je v rokah komunistov. Izmed večjih strank je izven mednarodne pridružitve le še italijanska socialistična stranka. Izmed strank, ki so se zadnje čase pridružile dunajski skupini, je ameriška socialistična stranka in argentinska socialistična stranka.

Kakor poročajo iz Moskve, je ruska komunistična stranka izključila "delavsko opozicijo," ki jo je vodila znana ruska revolucionarka Kolontaj. Bila je v vedni opoziciji proti politiki večine v ruski komunistični stranki in mnogokrat je zelo ostro nastopila proti Leninu in drugim ruskim komunističnim vodjem. Izključena skupina si je naredila ime komunistična delavska stranka. Enaka stranka je tudi v Angliji, ki jo je organizirala znana sufražetka Sylvia Pankhurst, ki se je s svojo skupino ločila od angleške komunistične stranke in ustanovila komunistično delavsko stranko. Pankhurst v Angliji in Kolontaj v Rusiji napadati komunistične stranke in tretjo internacionalo, češ, da so pričele korakati po enakih potih kakor socialpatriotске in socializdajalske stranke. Enak razdor v komunistični stranki se je dogodil pred dalj časom na Nizozemskem, kjer je komunistično delavsko stranko organiziral Anton Pannekoek. Tudi Nemčija ima ekstremno komunistično stranko. V imenu se razlikujejo od drugih komunističnih strank v tem, da se imenujejo poleg "komunistična" tudi "delavska" stranka. Te male skupine so organizirale v Berlinu četrto ali komunistično delavsko internacionalo. Kakor poročajo, se ji bo pridružilo tudi skrajno levo krilo ruske komunistične stranke — sedaj izključeno — berlinski komunistični delavski Internacionali. Tako razumejo nezreli "revolucionarji" delo za zedinjeno fronto proletarijata.

Akcija za formiranje federativne delavske stranke v Ameriki.

Kot znano, je socialistična stranka na svoji konvenciji v Detroitu l. 1921 naložila svoji eksekutivi, naj

pronajde možnosti za formiranje velike federativne delavske stranke po vzgledu angleške Labour Party. Zadnje jesen se je vršila v Chicagi prva konferenca v ta namen, ki pa še ni bila v stanu formirati take stranke. Zadnja konvencija soc. stranke v Clevelandu je sklenila nadaljevati z delom za zedinjenje delavskih strank, progresivnih unij in farmerskih organizacij v eno stranko. Konvencija farmerske-delavske stranke, ki se je vršila pred nekaj tedni v Chicagi, je sklenila, da je farmerska delavska stranka pripravljena delovati za formiranje federativne stranke.

V začetku junija se je vršila v St. Paulu konvencija minnesotske farmerske-delavske stranke, ki ni pridružena k ameriški farmerski-delavski stranki ampak deluje le v Minnesoti. Ona je druga najjačja stranka v Minnesoti. Leta 1920 je dobil njen kandidat za državnega tajnika 280,000 glasov, kandidat demokratske stranke pa 85,000 glasov. Ta stranka se je formirala v Minnesoti leta 1918 z zedinjenjem Nonpartisan League in Working People's Nonpartisan Political League. Na prej imenovani konvenciji je ta stranka sprejela predlog, ki nalaga stranki izvolitev delegatov za pogajanja z drugimi delavskimi strankami in unijami za formiranje ameriške federativne delavske stranke.

V New Yorku se vrše pogajanja med zastopniki socialistične stranke in farmerske-delavske stranke za skupni nastop pri jesenskih volitvah. Na seji eksekutive nove Workers party v New Yorku, je bil stavljen in zagovarjan predlog, naj ta stranka stopi v stike s prej omenjenima za skupno listo kandidatov in za enotno volilno kampanjo za jesenske volilne boje. Predlog je bil poražen z motivacijo, da je Workers Party sedaj tako majhna, da bi se v taki koaliciji izgubila in mora radi tega za enkrat še samostojno nastopati.

Vsekakor, ideja za strnjenje delavskih sil v Zedinjenih državah napreduje in v teku par let se bo formirala velika stranka ameriškega delavstva, ki bo več ali manj podobna angleški Labour Party, v kateri so včlanjene vse angleške delavske stranke razun komunistične, toda ta je že tretjič vprašala za sprejem in obljubljuje, da se bo ravnala po pravilih stranke, ako se ji dovoli vstop. Preje je bila njena prošnja odbita. Ponovno aplikacijo je imel v pretresu odbor Labour Party, ki je dal konvenciji priporočilo, naj komunistične stranke tudi to pot ne sprejme, ker se ji ne more verjeti, da se bo ravnala po pravilih Labour Party. Končni sklep nam še ni znan.

Californijski socialisti farmerjem.

Na zadnji konvencije socialistične stranke v Fresno, Calif., je bila sprejeta resolucija, s katero se apelira na farmerje, naj se pridružijo socialistični stranki. Našteta dejstva, ki dokazujejo, da so farmerji izkoriščani od istega razreda kakor delavstvo in imajo v mnogih ozirih enake interese, kakor delavci. Ker so farmerji po številu mogočen element, bi v zvezi z delavstvom lahko vzeli vladno iz rok profitarskega razreda in upravljali deželo v prid splošnosti. V Californiji se vrši tudi poizkus organizirati farmerje v Nestranskarso ligo, po vzgledu, kakor je v North Dakoti, s to razliko, da tamošnja Liga ne bo pričela s političnim delovanjem, dokler ne bo organizirala gotovega števila farmerjev. Socialisti smatrajo, da se je eksperiment Nestranskarso lige ponesrečil in iz tega morajo farmerji izvajati, da je njihovo mesto v sodelovanju na političnem bojišču z delavskim razredom. Vsled tega

ta apel californijskih sodrugov farmerjem za priključenje k stranki.

Newyorško delavstvo za socialistični tisk.

Newyorški socialistični dnevnik New York Call je znižal naročnino od pet na dva centa za mesto New York in bližnje okolice, z namenom, da se list le najbolj razširi med delavstvom. Ker list dela delavci ne more imeti istih virov za dohodke kakor kapitalistični dnevniki, so posamezni sodrugi, unije in socialistične organizacije zbrale fond več tisoč dolarov, kar je omogočilo znižanje naročnine. Sedaj se na že več mesecev vztrajna agitacija za rabirjenje lista, ki je med tem časom pridobil tisoče novih naročnikov. Posebno pažnjo se posveča pridobivanju naročnikov med članstvom unij. The New York Call je eden za boljših socialističnih listov v Ameriki in obeta v bližnjem času postati eden izmed najbolj razširjenih ameriških dnevnikov.

Razne vesti.

V New Yorku se je organiziral za tiste delavce, ki delajo po noči, socialistični klub, ki bo imel svoje seje po dnevu, da jim bo tako dana prilika aktivno sodelovati v strankinem gibanju.

George H. Goebel je socialistični kandidat za guvernerja v New Jerseyju. Konvencija socialistične stranke v New Jerseyju je bila ena najživahnejših, ki se jih je vršilo zadnja leta.

William Bross Lloyd, milijonar, preje aktiven v komunistični delavski stranki, je bil na podlagi illinoškega espionažnega zakona zaeno z 18. drugimi člani omenjene stranke obtožen zarotniškega delovanja in nasilno strmoglavljenje vlade. Vsled tega prestopka je bil obsojen, nakar je vložil priziv na illinoško vrhovno sodišče, ki je sedaj potrdilo izrek prvega sodišča. Bross Lloyd bo vložil priziv na zvezino vrhovno sodišče. Leta 1919 in par let med vojno je bil zelo aktiven. Spadal je k levemu krilu, iz katerega je l. 1919 nastala komunistična delavska stranka. Po progonih se je vmaknil in ni bilo čuti o njem vse do te razsodbe vrhovnega sodišča.

Piknik socialistične stranke za Chicago in okolice, ki se je vršil dne 18. junija, je gmotno in moralno dobro izpadel.

San Francisco postaja zopet trdnjava socialistične stranke. Po nesrečnem razdoru je socialistična stranka v Californiji bila razrahljana in mnogo njenih postojank je razpadlo. Sedaj se reorganizirajo in stari sodrugi se vračajo. "V vrste socialistične stranke v San Franciscu prihaja novo življenje in aktivnost se večajo dan za dnem," pripoveduje neko poročilo iz Californije.

Socialistična organizacija v Readingu, Pa., je znižala članarino na 35c na mesec, ki stopi v veljavo 1. julija. Namen znižanja je prirediti veliko kampanjo za pridobivanje novih članov. Članarina se razdeli: 12½c glavnemu stanu stranke, 12½c državni organizaciji, 5c lokalni in 5c okrajni organizaciji.

Črnci socialistični kandidatje v New Yorku. - Newyorški sodrugi so nominirali izmed drugih kandidatov tudi tri črnce, in sicer enega v kongres in dva v newyorško postavodajo. Delavci obeh plemen imajo enake interese in logično je, da bi morali skupno nastopati v boju za svoje pravice. Stranka v New Yorku je pokazala, da so ji vsi delavci enakovredni, ne glede

19. jult. V nekaterih krajih pripada precej črncev socialistični stranki, ker se resnično bori proti zapostavitvi črncev.

— Znani socialistični odvetnik Joseph W. Sharts, ki je bil tudi Debsov zagovornik v obravnavi, v kateri je bil Debs obsojen v ječo, je po daljšem bolehanju bil ozdravljen, da se je zopet posvetil svojemu odvetovalskemu poklicu in urejevanju lista "Miami Valley Socialist", ki izhaja v Daytonu, O. J. W. Sharts je eden aktivnejših socialistov na osrednjem zapadu. Sharts je avtor večih novel, črtic in socialnih razprav. Za časa njegove odsotnosti je urejeval imenovani list njegov glavni upravnik Oscar K. Edelman.

Izazne vesti, tikajoče se delavskega gibanja v inozemstvu.

Francoska socialistična stranka, ki je vsled razora veliko trpela, je dobila pri zadnjih volitvah v provincialne svete nad 400,000 glasov. Komunisti pa dobili 211,000 glasov. Kljub razdiralnemu delu francoske komunistične stranke gre socialistična stranka zopet navzgor, medtem, ko komunisti v mnogih krajih nazadujejo, četudi imajo na svoji strani močno oporo sovjetskega režima, ki je v rokah komunistov. Bojevitost komunistov se je že precej uhladila in temu dejstvu je pripisati, da se delavstvo vrača v socialistične stranke. Ako bi obe gori omenjene stranke zastopile skupaj, bi se delavski glasovi ne cepili in mandatje bi stali precej drugače — v korist delavstvu — medtem, ko se v takem volilnem boju med delavskimi strankami omogoča zmago buržvaznim kandidatom.

Sovjetska Rusija je povabila Estonsko, Finsko, Poljsko in Latvo na skupno konferenco, na kateri naj bi se razpravljalo o razoboroženju; tako se glasi neko poročilo iz Moskve. Velike armade, ki jih imajo ruske obmejne države, jemljejo velik del dohodkov in konstruktivnemu delu najboljše moči. Obmejne države trdijo, da morajo imeti velike armade vsled bojazni pred Rusijo, ki ima največjo armado v Evropi. Rusi obratno trdijo, da morajo imeti močno armado, ker so njihovi sovražje oboroženi do zob. Ta konferenca naj bi pokazala, kje je volja za razoroženje in kje je ni. V interesu naš bi bilo, da se velike armade razpuste. Čim prej se bo pričelo konferirati o vprašanju zmanjšanja armad, tim bolje.

Na Poljskem so se obnovili progoni proti komunistom, toda so naperjeni proti unijam in socialističnim organizacijam. Tako se je delalo povsod, kjer so se pričeli progoni pod pretvezo, da se gre le proti komunistom, v resnici pa je bil povsod cilj oslabiti delavsko gibanje kot celoto. V Ameriki, v Jugoslaviji, na Poljskem, Ogrskem itd., se je delalo pri progonih po enakem receptu. Komunisti dajejo nekako pretvezo ljudem za progone. Te jo z veseljem pograbiijo, posledice pa trpi vse delavstvo, mnogokrat po krivdi kakih nezrelih elementov, ki z bombastičnimi proglašaji prevračajo vlade, v resnici pa prevračajo le delavske organizacije.

Ameriške pomožne organizacije hranijo nad 3,000,000 otrok v Rusiji, med temi 230,000 v Ukrajini. Ustanovile so razne kuhinje, v katerih se deli hrana. V Odesi in okolici je 120 kuhinj, ki oskrbujejo hrano za 125,000 otrok. Do prihodnje žetve ni upati na posebno izboljšanje v pogledu prehranjevanja. Pomankanje pa ne bo povsem iztreljeno še več let, ker bo letošnji pridelek vsled izčrpanosti prebivalstva in vsled drugih stroškov manjši kakor je bil v letih pred vojno. Poleg

tega so ruska transportna sredstva še vedno v slabem stanju in bo vzelo več let, da se uredi prevozní sistem.

V Nemškem delu Šlezije, ki so ga zavezniki dali Poljski, se je formirala nemška socialdemokratska stranka. Eden izmed organizatorjev stranke je dejal, da bi bilo načelno bolje, da bi se nemško delavstvo pridružilo poljski socialistični stranki, toda to je praktično nemogoče, ker je poljsko delavstvo kolikortoliko prežeto z nacionalizmom in so nekateri poljski socialdemokratje aktivno delovali v prilog poljske imperia-listične politike. Formiranje nemške socialistične stranke je bilo potrebno, da se na ta način obvarje nemški del delavstva pred padcem v šovinizem. Stranka bo imela težko stališče ravno vsled tega, ker se je že pričelo razvijati gibanje nemške "iridente" na Poljskem. Poslanec Okonsky, eden voditeljev nemške socialistične stranke na Poljskem, je na strankinem zboru dejal, naj se nemško delavstvo varuje šovinizma in naj deluje z vsemi močmi za zmago socializma na Poljskem.

Levo krilo je odstopilo od češke socialdemokratske stranke in se organiziralo v neodvisno socialistično delavsko stranko. Priglasila je svoj pristop dunajski uniji socialističnih strank. Ločila se je od stare stranke vsled njene politike sodelovanja z buržvaznimi strankami. Komunisti so jo skušali pritegniti v svoj tabor, kar se jim ni posrečilo. Na Češkem so sedaj tri socialistične stranke, dve češki in ena nemška, komunistična stranka, narodno socialistična in krščansko socialna.

V Italiji je bilo za en mesec suspendiranih 4,500 železničarjev, ker so praznovali prvi maj z enodnevno stavko. Njihove organizacije so nastopile proti tej odredbi vlade.

— Vodja estonskih komunistov in eden najznamenitjših borcev za delavske interese v Estoniji, Victor Kingisepp, je bil umorjen od estonskih oblasti vsled "veleljzdajniškega" delovanja.

Kadar bodo kralji lahko živeli brez jedi in pijače, brez spanja in počitka, brez obleke in strehe, pa se v svoji nagoti bleščali kakor diamant, bomo verjeli, da so kaj drugega, kakor ljudje brez "milosti božje."

ALI VAM JE S TO ŠTEVILKO NAROČNINA POTEKLA?

Pričujoča številka Proletarca je 772.

Če je številka poleg vašega naslova manjša kot 772, je to znamenje, da vam je naročnina potekla. Ponovite jo takoj, ali pa sporočite, da jo poravnate pozneje, sicer se vam list ustavi. Zlasti velja to za naročnike v tistih naselbinah, v katerih Proletarec nima zastopnika.

Poštni zakon zahteva, da je naročnina poravnana; istotako hočejo svoje tiskarna in drugi upniki. Ne čakajte, da vas upravništvo opominja s posebnim pismom. Ti opomini morajo za en čas izostati. Prvič stanejo denar, drugič pa vzamejo čas, ki je odločen za druga dela. Prosimo, uvažujte to!

UPRAVA PROLETARCA.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

ZA SOCIALISTIČNO PROPAGANDO MED ŽENSTVOM.

CLEVELAND, O. — V zadnjih par dopisih sem navajala, kako nujno je, da se naše ženstvo oprosti duševnih spon, ki ga oklepajo, in se bolj zanima za reči, od katerih odvisi napredek človeške družbe.

Marsikateri se to dopade, tudi mnogim moškim, posebno zavednim, vendar pa imajo še mnoge žene svoje pomisljke. Kako naj se žena, ki je mati, in mora voditi gospodinstvo, ki ji vzame ves čas in ga ji mnogo-krat celo za spanje primanjkuje, zanima za socializem, za emancipacijo ženstva in take reči?

Res, stvar ni lahka. Kljub temu, da to priznamo, je treba tudi priznati, kako velika je dolžnost in odgovornost mater pri vzgajanju svojih otrok. In na to sem polagala vso važnost tudi v prejšnjih dopisih. Kako naj mati vzgaja otroke in jih navaja k pravemu razumevanju stvari, če je sama nevedna? To je vprašanje. In zato ponovno trdim, in z menoj trdi to vsaka razumna oseba, da je treba posvetiti našemu ženstvu več pozornosti pri socialistični vzgoji. Mati, ki je razumna, bo že v zgodnji mladosti ucepila otrokom željo po znanju, ucepila jim bo ponos in jih odvrnila od "bavbavov", "parkljev", "nigrov" in drugih strahov. Mesto, da bi polagala vso važnost na pravilno delanje križa, na molitvice in pobožne vzdihne, jih bodo uničile tako, da jim bo v vsem nadaljnjem življenju koristilo. Kako silno težko se je v poznejših letih iznebiti vere v vraže, verskih zablod in duševnega mrtvila, ki nastane vsled take vzgoje, ve vsakdo, ki je srečno prešel skozi te težave šele potem, ko ga je življenje vrglo v svet izpod domačega krova. Če bi imeli v svojih detinskih letih drugačno vzgojo, bi se poznejši duševni naporji preprečili. Koliko let duševnega boja bi bilo s tem prihranjenega! In človek bi se potem lažje učil in bi kot tak več koristil družbi, posebno delavstvu.

Poglejte cerkev! Kako zelo ona skrbi, da si ohrani kontrolo nad ženstvom. Če ima ženstvo v svojih oklepih, če jih opaja v cerkvah in verskih organizacijah z nazadnjaško vzgojo, ima tudi otroke pod svojim okriljem. "Uči otroke v verskem duhu, privajaj jih v božji hram, mi pa bomo napolnili njihove mlade možgane z verskimi "resnicami", ki se bodo pozneje zelo težko iztrgale, ako se sploh bodo, in to v najboljšem slučaju le nekaterim." Tako dela in misli cerkev, in zato ima uspehe. Koliko manj store socialisti za vzgajanje ženstva v razredno zavednem duhu. Tudi naši sodrugji veliko greše v tem oziru.

Skoro vsaka ženska rada čita. Ker se ne zanima-jo za politične stvari, ali znanstvene razprave in razredni boj, jim je povestno čtivo najljubše. Ko bi imele vsaj v začetku kakega svetovalca, ki bi ji ustmeno priporočil, kaj naj čita in kako, da ji bo koristilo. Na nesrečo imajo celo moški, vsaj večina njih, zelo površne pojme o literaturi in o vrednosti raznih spisov. Poleg čitanja bi morali naši socialistični klubi prirejati predavanja za ženske in skrbeti, da bi se jih tudi udeleževale. V starem kraju niso imele prilike, da se kaj nauče. Tu jo imajo sorazmerno precej več, ker žive v mestih in je v njih tudi za ženske vsekakor vendar manj opravila kakor so ga imele doma na kmetih. S predavanji, dobrim čtivom in drugimi vzgojevalnimi načini bi se naše ženske naučile misliti. Sedaj jih je še veliko za katere mislijo fajmoštri. Fajmoštri dobro vedo, da opravljajo zavajalen poklic, ampak predno so šli v lemenat, tega niso vedeli, pozneje, ko postanejo duhovniki in dobe fare, se jim pa službe zde predobre, da bi jih pustili. Če jih hočejo držati in imeti dohodke, morajo poneumnjevati naprej, dasi se zavedajo tega. Duhovniki torej ne bodo osvobodili ženstva iz spon neznanja, ker bi jim to škodilo. Obljubljajo raj na drugem svetu, medtem ko sami zelo malo mislijo nanj. V kolikor največ morejo, si napravijo življenje ugod-

no na tem "pregrešnem" svetu in si prav nič ne želijo smrti in odhoda v nebesa, o katerih vedo oni toliko kakor novorojen otrok, ki nič ne ve.

Ženske bi morale čitati zgodovino papežev in bi bolj poučiti o zgodovini verstev sploh. To bi jim več pomagalo k izpregledanju. Sicer so ene toliko verovane v verske dogme, da ne verjamejo niti znaninarjem, ako slikajo vere tako, kakor so se na svet razvijale in delovale. "O, saj ni res kar piše," namno odvrtačajo. Ampak dvom vendar najde pot v ali in drugo pride ob svojem času, če znajo količkaj misliti.

Vzrok ignorance med delavskim ljudstvom leži tudi v velikih družinah. Zato se ni čuditi, ako se gibanje za kontrolo rojstev vedno bolj širi. Šest, osem ali celo več otrok pomeni revščino v družini. Kako lahko mož dostojno preživlja s svojim malim zaslužkom v tako družini? Ampak preživlja jo vendar, toda kako? "Revščina je pri njih," pravijo sosede. "Da bi že ne dorastli, da bi šli delati in kaj zaslužili," jamrata mati in mati. In ko je otrok gođen za tovarno, gre na delo "da bo malo pomagal". V takih družinah je redko, da ti razredno zavest. Podrobneje se v to vprašanje bom spuščala, kajti omenila sem ga le mimogrede.

Blizajo se volitve v razne urade. Ženske imajo v ilno pravico, četudi je v enih krajih za lokalne in državne volitve še omejena. Ampak v splošnem jo imajo in so raditega močan faktor. Že parkrat se je dogodilo, da so dobili v enem ali drugem kraju socialistični kandidatje večino moških glasov, toda ženski glasovi so odločili v prid kapitalističnim kandidatom. To nam mora dati misliti. Ženske se boje socializma, ker so s njem čule samo v cerkvi. Socializem, to jim je nek strašnega. V resnici pa ne vedo o njem prav nič. Ampak kakor one strašijo svoje otroke, tako duhovniki strašijo žene s socializmom.

Volilne kampanje nudijo socialistom lepo priliko za pridobivanje žensk v vrste socializma. Saj tudi kapitalistične stranke delajo propagando med ženstvom, seveda na svoj poneumnjvalen način, poleg pa jim pomagajo cerkve.

Dopovedujte vašim ženam volilkam, zakaj je potrebno, da glasujejo za socialistične kandidate. Tolmačite jim, da je vreden njihovega glasu človek, ki je nominiran od stranke, katera je bila ves čas v boju za osvoboditev ženstva izpod duševne sužnosti in brezpravnosti. Tolmačite jim, da je brez pomena, ako je kandidat Slovenec, pri tem pa služi privatnim interesom. Nobene razlike ni, kdo te izkorišča, dokler je izkoriščen. In tudi v kapitalističnih hlapcih ni razlike, pa bili Slovenci ali kdorkoli.

Kandidatje kapitalističnih strank nimajo prepričanja, razun v dolar. Zato zasledujejo samo svoje osebne interese. Nominirani so navadno le odvetniki, drugi profesionalni političarji in včasih kak trgovec. Seveda se dobe tudi taki odvetniki in trgovci, ki imajo prepričanje in vero v socialistične ideale. Končno, trgovec je lahko vseeno dober socialist in pri delu za socializem lahko stori več kakor pa marsikak duhovnik. Seveda je takih trgovcev malo.

Čitala sem, da se je sodrug Nace Zlemberger pri delu ponesrečil. Razmere, ki so ga pognale na delo, pri katerem je skoro izgubil vid, so vzrok vsem takim poškodbam, ki so jih deležni trpini delavci in delavke v današnji družbi. Poznam sodruga Zlembergerja osebno in vem, da ko bi jih imeli med delavstvom in takih kakor je on, bi profitarstvem sistemom pel le mrtvaški zvon. Neutrudljivemu sodrugu Zlembergerju pa želim skorajšnjo okrevanje. Imel bo en vzrok, da bo še bolj širil misel osvoboditve delavskega naroda.

Zdražbariti in delati sta dve reči. Navadne zdražbarji bolni na živcih, ali pa so podli po svoj naturi. Največkrat velja zadnje.

KAKO DEMAGOGI "REŠUJEJO" DELAVSTVO.

CLEVELAND, OHIO. — Kakor po drugih večjih industrijskih središčih, tako se gibljejo gospodarske misli tudi v Clevelandu zelo počasi napram temu, da smo včasih poznali za normalne razmere. Tako misli se giblje, kakor polomljena ura, in včasih dobi nek vtis, da bo kar zastalo in da bo treba zopet natančno upiti in drezati ljudi k biznisu. Kapitalisti si miseljevo na vse načine, da bi povzročili kak prepričanje, naj bi bil izpihal prah iz kolesja bizniške ure, da bi se ustavila, toda vse prizadevanje ne pomaga mnogo. Ura je zapažena, obrabljena in v kolikor gre, je njeno tikavanje več ali manj pod težo zunanje sile, kakor tudi pomagamo nihalu z roko, da dobi kolesovje svoje normalni zamah. Treba bo urarja umetnika, da popravi to nestanovitno gospodarsko tik-takanje. Ta poprava ne more biti seveda nihče drugi, kakor delavski sindikat, ki mora ves ustroj te gospodarske ure reorganizirati iz temelja. To delavski razred v gotovi meri delo — ohranilo in pripravilo oder za popraviljanje te neskladne gospodarske in politične ure; toda več dela je pripravljeno tega odra bi bilo opravljenega, če ne bi bilo tukaj toliko vsakovrstnih demagogov.

En tak demagog se nahaja v Clevelandu. Njegov imen je Kalčič, in je zaposlen pri eselpistih, da govori proti Proletarcu in J. S. Z. Ta človek dela na ta način, da delavsko izobrazbo in solidarnost, da hodi od hiše do hiše in zabavlja čez list, ker ne pripada k S. L. P., tudi strančici, ki jo v Ameriki ne uvaža živ krst. Ker s stvarnimi argumenti ne more nastopati proti listu, mu ne preostane drugo, kakor da mora lagati. In tako je postalo njegovo orodje pri delu za "socializem", ki ga podpisuje S. L. P., laž. Znano mi je, da se tudi to skisano človeče tudi po drugih slovenskih naselbinah, kjer so naši klubi in naročniki Proletarca ter odgovarja, naj ne čitajo list. Kajpak jo mora revež vedeti največkrat praznih rok in z dolgim nosom, kaj vied gobezdavosti in padanja na socialistično stranko ga naši ljudje kmalo spoznajo, da ni za stvarno delo, ampak da se hoče le ponašati in bahati. Naši ljudje namreč vedo prav dobro, da je bil Proletarec ustanovljen in je oral socialistično ledino, ko so bili taki tiči in je Kalčič še v starem kraju pri materi. In če jim kdaj kdo sede na limanice, so to le taki, ki hočejo malo "heca" in "špasa", bodisi sami s seboj, ž njimi ali pa z vsemi skupaj.

Je pač tako, da ima vsak poklic svoje parasite, tako in kukavice. Tako je tudi med delavci za socialistično propagando. Jaz bi tega Kalčiča vprašal, kaj se ga organizirati tiste Hrvatke in Srbe — pa magari tudi Slovence — ki še niso nikjer, namesto, da se lovi v širog tukih, ki so že pri naši organizaciji in čitajo svoje glasilo? Mednje pojdi Kalčiče, pa jih pripravi na tega, da se bodo pričeli zavedati, kaj je razredni boj, ne pa da samo za špas ali iz drugih škodoželjnih razlogov "hecaš" delavce proti njihovim nalogam. Ali poznate pri S. L. P. to za izobrazbo delavskega razreda? Pri nas, v socialistični stranki, imenujemo tako človeka vandalov, delo ljudi, v katerih glavah ni vse prav. Tudi se, Kalčiče, in pazi na svojo S. L. P., da jo nekega dne ne proglasijo merodajni krogi za stranko brez-potrev. — L. G.

NAŠIM SODRUGOM IN SOMIŠLJENIKOM V OHIO.

V začetku meseca julija bo obiskala večje slovenske naselbine v Ohio, meddrugim Cleveland in naselbine v bližini Clevelanda, sodruginja Frances A. Tauchar na agitaciji za pridobivanje naročnikov Proletarca.

Sodruginja Tauchar je po lastni iniciativi obiskala nekatere naselbine v Illinoisu in v Wisconsinu in vseh njenega dela je bil označen v številkah pod rubriko "Agitatorji na delu."

Kakor so ji šli sodrugi in somišljeniki na roko v naselbinah, katere je obiskala dosedaj, tako upamo, da bodo z njo sodelovali tudi sodrugi in somišljeniki v bližnjih naselbinah v Ohio, katere bo obiskala.

Upravištvo Proletarca.

NA ZNANJE.

MILWAUKEE, WIS. — V pogledu štrajkovnega fonda, o katerem je bilo priobčenih par dopisov v Prosveti in v Proletarcu, tikajoč se Frank Novaka, ki je izjavil, da je denar izročil tukajšnjemu socialističnemu klubu, naznanjam, da sem od tajnika kluba prejel znesek \$58.00, katerega mu je izročil g. Fr. Novak. S tem smatram zadevo za poravnano od naše strani. Za slov. socialistični klub — M. Rožič, blagajnik.

KAKO SE SE ODZVALI ČLANI SKUPINE 400-TERIH

za poravnanje Proletarčevega dolga do 24. junija 1922.

Po državah so se odzvali člani skupine 400-terih, da zbršejo "Proletarčev" dolg do 24. junija kakor sledi:

Illinois:

Auchin Mary, Chicago	\$5.00
Cainkar Vincenc, Chicago	5.00
Čemažar John, Chicago	5.00
Florjančič Frank, Chicago	5.60
Godina Filip, Chicago	5.00
Gottlicher Frank, Chicago	5.00
Hersich Frank, Virden	5.00
Judnich Martin, Waukegan	5.00
Kauchich Simon, Virden	5.00
Keber Mike, Dixon	10.00
Petrich Frank, Chicago	5.00
Pogorelec Charles, Chicago	5.00
Stempihar Frank, Virden	5.00
Verhovnik Peter, Chicago	5.00
Zaitz Frank, Chicago	5.00
Zavertnik Jos. St., Chicago	3.00

Kansas:

Štefančič Martin, Franklin	5.00
--------------------------------------	------

Michigan:

Jugosl. soc. klub št. 210 JSZ, Detroit	10.00
Ivec Joseph, Detroit	3.00
Klarich Joseph, Detroit	5.00
Ocepek Joseph, Detroit	5.00
Sestanovich Nick., Detroit	5.00
Topolek Joseph, Detroit	5.00
Topolak Joseph, Detroit	5.00

Minnesota:

Pishler Joseph, Ely, ...	5.00
Vider Fred A., Ely	2.50

New Jersey:

Stichauner Math., Hudson Heights	5.00
--	------

Ohio:

Božeglav Rudolf, Cleveland	5.00
Bajec Stevo, Cleveland	5.00
Bradach John, Cleveland	5.00
Branisel Edvard, Cleveland	5.00
Černe Frank, Cleveland	5.00
Eržen John, Collinwood	5.00
Gorjup Lovrence, Cleveland	15.00
Gorjup Valentin, Collinwood	5.00
Mazgon Jessie Mrs., Cleveland	5.00
Krebel John, Cleveland	2.00
Jauch Joseph, Cleveland	5.00
Jug John, Cleveland	5.00
Kabaj August, Cleveland	5.00
Kodrich Joseph, Cleveland	5.00
Komar August, Cleveland	5.00
Lazar John, Cleveland	2.00
Mack Frank, Cleveland	5.00
Medvedšek Ludvik, Cleveland	5.00
Milavec Joseph, Cleveland	2.00
Podboj Mike, Collinwood	5.00
Poljšak Leonard, Cleveland	5.00
Zlemberger Ignac, Glencoe	5.00

Oklahoma:

Kogoj Joseph, Red Oak	5.00
---------------------------------	------

Pennsylvania:

Česnik Paul, Canonsburg	5.00
Gabrenja Jack, Conemaugh	5.00
Gerbec Anton, Lloydell	5.00
Kotar Jack, Aliquippa	5.00
Poje Anton, Dunlo	5.00
Zornik Anton, Herminie	5.00
Jugosl. socialist. klub št. 181 JS7	20.00

West Virginia:

Selak Lovro, Dartmoor	5.00
Skupaj	\$305.10

V zadnjih dneh je dospelo upravi precej pisem, v katerih se naznanja, da prispevajo nekateri člani tega bataljona svoj delež v kratkem. Člane tega bataljona, ki lahko prispevajo svoj delež takoj, prosimo, naj upoštevajo položaj lista in apel, ki smo jim ga poslali. Tisti, ki ne morejo odračunati vsega deleža naenkrat, odplačujejo lahko na obroke.

Kdor želi, da se zagigura Proletarcu obstanek, naj vstopi takoj v vrste 400-terih in mu pomaga s svojimi prispevki. Ne poslušajte ljudi, ki trosijo okrog laži, da bo Proletarec propadel. Kdor tako govori, bi le rad videl, da bi Proletarec res propadel, in brezdvomno bo celo med člani te skupine kdo, ki bi rad videl, da bi se želja takih opraviljivcev uresničila. Dolžnost drugih, zvestih članov skupine za ohranitev Proletarca je, da stoje na straži in jim te želje prekrizajo za vedno. Rešilni bataljon mora opraviti svoje delo 100 odstotno. Naprej krožek bojevnikov, dokler ne bo naš cilj dosežen. — *Uprava Proletarca.*

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ., se vrše vsako prvo in tretjo soboto v mesecu v klubovih prostorih na 1432 Ferry Ave. E. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — *Organizator.*

ZA CARLINVILLE, ILL.

Somišljenikom v Carlinville naznanjam, da se vrše seje reorganiziranega socialističnega kluba št. 213, J. S. Z., vsako tretjo nedeljo v mesecu v unijski dvorani. Tem potom vabim vse delavce v naselbini, da se udeležijo teh sej in pristopijo h klubu. To je edini način, da pokažete delavsko solidarnost in zavest proti kapitalističnemu sistemu, ki nas zasužnjuje. Seje kluba bodo vedno predpoldne.

Z delavskim pozdravom *Jos. Korsic, tajnik.*

ALI VAM JE S TO ŠTEVILKO NAROČNINA POTEKLA?

Pričujoča številka Proletarca je 772.

Če je številka poleg vašega naslova manjša kot 772, je to znamenje, da vam je naročnina potekla. Ponovite jo takoj, ali pa sporočite, da jo poravnate pozneje, sicer se vam list ustavi. Zlasti velja to za naročnike v tistih naselbinah, v katerih Proletarec nima zastopnika.

Poštni zakon zahteva, da je naročnina poravnana; istotako hočejo svoje tiskarna in drugi upniki. Ne čakajte, da vas upravništvo opominja s posebnim pismom. Ti opomini morajo za en čas izostati. Prvič stanejo denar, drugič pa vzamejo čas, ki je odločen za druga dela. Prosimo, upažujte to!

UPRAVA PROLETARCA.**Razlika med S. P. in S. L. P.**

Ker prihajajo na tajništvo J. S. Z. še vedno šanja, v čem se razlikuje Socialistična stranka od komunistične (S. L. P.), se zdi tajništvu potrebno še malo pojasniti stvar, to pot nekoliko obširnejše.

Razlika med S. L. in S. L. P. obstaja v taktičnem delu za doseg končnega cilja socializma. Proletariati bi nas vodilo, če bi se hoteli spuščati v vse detajle, so vir tega razlikovanja, saj segajo te razlike na Marksovo dobo, s to izjemo seveda, da so zavzemali časa do časa in na raznih mestih različne oblike. Če jiti se bo treba torej le na najpoglavnejše točke, se tičejo teh dveh strank v Ameriki.

Te razlike med S. P. in S. L. P. so:

1. S. L. P. podcenjuje minimalni ali delovni program socializma, kar pomeni negiranje ali nepopolno socialističnega razvoja. S. L. P. ima sicer tudi minimalni program, toda ne za praktično delo, temveč samo za propagando. Svoje stališče za to podpira z zornom, da kakor hitro se proletariati praktično delo ne minimalnega programa, se stranka takoj izmakne svojemu revolucionarnemu cilju, odnosno načelu. To držanje pa vodi logično do nazora, da čim slabše, čim boljše bo, ker se bo proletariati zdramil le to, če bo slabo, ne pa, če bo bolje.

2. Poleg te taktične modrosti, vstraja S. L. P. na stališču, da je treba sedanje trade unije kot je A. E. U. L. strmoglaviti ali zrušiti ter namesto njih zgraditi eno obsežno industrialno unijo po vzorcu njihove I. W. U., kot desno ali levo roko S. L. P. odnosno socialističnega gibanja.

Stališče teh zadev od strani socialistične stranke (S. P.) je:

1. S. P. uvažuje minimalni program ali minimalne zahteve delavstva kot stopnji kamen k socialističnemu cilju — to je odprava kapitalistične družbe z nastavitvijo socialistične — kar pomeni priznavanje razvoja ali stopnjevalnega napredka; v tem smislu je to no geslo bolj in bolje, dokler se ne doseže končni cilj.

2. Vpoštevajoča dejstvo, da se je strokovno gibanje delavstva v Ameriki drugače razvijalo kot v našem kraju, kjer so ta gibanja poklicali v življenje socialisti, stoji stranka na stališču, da je treba obstoječe strokovne in industrialne unije delavstva podpirati v njihovih bojih, da se čim bolj pojačajo in preprije socialističnim duhom, ne pa jim diktirati, kakšno formo organizacije in bojevnost taktiko imajo zavzemati v bojih proti kapitalizmu; stranka smatra, da je to svobodni unij samih. To seveda ne pomeni, da socialistični člani unij ne smejo vplivati, da zavzemajo unije vedno tako taktiko, ki je z ozirom na čas in razmere najboljša, ampak ravno narobe: stranka priporoča, da se vrši potom prijateljskih odnošajev. V tem smislu je S. P. vedno za pojačanje delavskih vrst in solidarnost kjerkoli.

S tem smo na kratko označili teoretično in praktično razliko teh dveh strank pri delu za vršenje in uveljavitev socialističnih nalog in ciljev. Sedaj nam je razlika samo še raztegniti, da vidimo, kako dela ena ali druga na političnem in gospodarskem polju.

Poglejmo najprej, kako se drži glede politične akcije v praksi S. L. P.

Glede politične akcije je o S. L. P. kot kakih voditeljci političnega življenja ameriškega delavstva — to se pravi kot predstavnicji tega delavstva — malo težko govoriti. Ne morda zato, ker S. L. P. ne česa politične akcije, ali ker noče živeti politično življenje, marveč, ker ga kot doktrinarska in v zgolj teoriji razbujena stranka ne more živeti. Ne more živeti življenja, ker ne vpoštevata razmer, temveč plava na razmarami, ki so tukaj.

Nepriznavajoča, da je treba iz sedanjih razmer ustvarjati pogoje za druge razmere, govori samo o revoluciji, ne da bi zanjo doprinesla kaj stvarnega. Tem seveda ni rečeno, da S. L. P. nima "načrta"

socialističnega cilja. Da, ima ga. Patentiral je to "iznajdnje" pokojni De Leon, katerega smatra S. L. P. za najbolj nezmotljivega kakor Karla Marksa samega. De Leon je bil namreč tista "luč", ki je priporočil zrušitev A. F. of L. in druge trade unije in reorganiziranje vseh sil v industrialno organizacijo, ki naj bi postala leta ali leva roka "mogočnejša" S. L. P. Toda taktika tega socialističnega cilja po teh metodah ni hodila v ameriški delavstvu v glavo, in posledica je bila, da je S. L. P. zgubila vse ameriške socialiste, ki so spadali k S. L. P. ter so si ustanovili sedanjo S. P. Na ta način je ostala S. L. P. do sedanjih dni politična stranka pešice tujezemskih socialistov, največ Skandinavcev, Madžarov, par Zimov in nekaj Srbov, Hrvatov ter Bolgarov. O njihovi industrialni organizaciji, ki naj bi imela v ameriškem gibanju in bojih kak pomen, more biti tako malo govora, kakor o njeni politični akciji. Industrialistični politični boji ameriškega delavstva se vrše, kakor da ni S. L. P. nikdar obstojala, med tem ko se je ta organizacija, ki jo je hoela S. L. P. zrušiti (A. F. of L.) v celoti svoji organski in taktični zaostalosti razvilo v precejšnje moči in je vodila in še vedno vodi povsem industrialne boje. Danes se slišijo iz njenih ust celo glasovi, da zavzame v bližnji bodočnosti glede industrialne forme in politike tako taktiko, kakršna bi morala po naših nazorih in gotovo tudi po nazorih esepistov zavzeti že pred leti. Vse to pa ne pomeni toliko vsled kakšnih posebnih teoretičnih diktatov, kot da ali one politične stranke, kakor vsled povojnih gospodarskih razmer. Teh razmer se dotaknemo kasneje.

Rekli smo, da ne igra S. L. P. v političnem življenju ameriškega dela nobene vloge. Poglejmo sedaj od bližje, kakaj ne.

S. L. P. smatra vse zadeve, ki se tičejo delovnega minimalnega programa za reforme, vsled česar odloži vsako praktično delo pri zakonodajstvu.

V mestni, državni ali zvezni zakonodaji ali kongresu pridejo naprimer na dnevni red vprašanja o cestnih, šolskih, odškodninskih, zavarovalnih itd. zadevah; vprašanja o brezposelnosti, o javnih delih, ki so povezana s kakovostjo kontraktov, materiala, grafta, davkov, delovnih pogojev, pri katerih je delavstvo gotovo vitalno prizadeto — in po nazorih S. L. P. zastopniki ali poslanci te stranke ne morejo glasovati ali proti predlogom, ker se jih te stvari ne tičejo. Zato S. L. P. je, da njihovi zastopniki, ako bi bili poslanci v postavodajni, ne razpravljajo in ne glasujejo o predlogih, ampak samo kritizirajo stvari, ki so predmet naloga v zbornicah je, da vodijo propagando v smeri socialne revolucije, kajti oni hočejo vse ali pa nič. Zato ne zveni slabo, samo zlodej je, da se s tako propagando nikamor ne pride ne le na strani razreda, katerega ima proletariat tirjatve, ampak tudi na strani delavskega razreda samega.

Priči tega se ni torej prav nič čuditi, da je S. L. P. bila sama sebe politično in gospodarsko takoj ob strani.

Pa poglejmo sedaj, kakšno stališče zavzema glede politične in industrialne akcije socialistična stranka, kadar del je Jugoslovanska socialistična zveza.

V političnih nalogah imajo socialistični zastopniki v postavodajnih dolžnost vdeleževati se vseh važnejših stvari, ki so v zvezi s splošnimi interesi dežele, in to ne samo z besedo, ampak tudi z glasovanjem za ali proti, kakršna je že zadeva. V ta namen prirejajo krajevne socialistične organizacije od časa do časa svoje skupne ali sestanke, kjer se o zadevi, ki je v postavodajni na dnevnem redu, razpravlja in daje zastopniku voljo na podlagi minimalnega programa ali drugače, aktivno, kako naj v postavodajni glede te ali one zadeve nastopa.

Stoječa na stališču, da je treba vpoštovati razmere, ki so plod razvoja, podpira socialistična stranka vsako organiziranemu delavstvu podvzeto pametno in mirno akcijo, ki ima tendenco izboljšavati delavske razmere in razmere kjerkoli.

Z izjemo na unijsko gibanje delavstva in njihove industrialne boje, ima socialistična stranka že dalj časa odmerjeno stališče, ki se glasi:

"Nasproti gospodarski sili kapitalističnega razreda morajo delavci postaviti svoje gospodarske organe in svojo politično moč. Ako so previdni in raz-

redno zavedni, se delavci s tem orožjem lahko v kapitalističnemu razredu, razbijejo spone mezdne nasti in se pripravijo na bodoči družabni red, nadomesti kapitalizem.

"Socialistična stranka pozivlje torej mezdne delavce, male farmerje in vse ostale koristne delavce, se organizirajo za gospodarsko in politično akcijo. Zavzuje se, da bo vselej in pri vsaki priliki podpirala delavce, bodisi na polju, v tovarnah in v rudnikih v njih pravičnem boju, kajti od poraza ali zmage delavske stranke v tem novem boju za gospodarsko svobodo zavisi tudi poraz ali zmaga širokih plasti priprostega ljudstva, zavisi padeč ali triumf ljudske vlade . . ."

Ne diktatura, kako morajo in kako ne smejo ravnati delavske unije v svojih bojih, če hočejo doseči takojšnje in trajne uspehe, ampak prijateljsko sodelovanje in navajanje na socialistično misel in tendence, je stališče, ki ga zavzema socialistična stranka napram gospodarskim organizacijam delavcev. To stališče je zavzela socialistična stranka, ko o kakšnih organizacijah ali na pol organičnih vezah med socialistično stranko, farmerji in trade unijami niti govora ni bilo. Na clevelandski konvenciji pa je storila stranka v tem oziru korak naprej, ko je sprejela predlog, da se pridruži gibanju za ustanovitev Labor party po angleškem vzorcu, kar pomeni, da bo odslej iskala z gospodarskimi organizacijami farmerjev in delavcev vse večje in večje stike.

Mnogo vzrokov, ki so onemogočevali tesnejše druženje socialističnega gibanja z gospodarskimi organizacijami ameriških delavcev in farmerjev, je odpravila zadnja vojna. Individualizem ameriškega delavca, ki se je do predvojne tako krepko odražal v vsem življenju, se je skrhal, kajti zemlje po zapadu, kamor se je ameriški delavec naseljeval in mu je nudila v veliki meri s tem predpogoj za njegovo individualistično držanje, ni več. Kapitalizem je zaprl s tem vsa pota za izbegavanje izpod njegovih krempljev. Razredni boj je bil s tem začrtan za milijone ameriških delavcev čim jasnejše. Doba konsolidacije delavskih in farmerskih elementov, ki streme za temeljnim predruženjem sedanjega družabnega sistema, je stopila v zgodovini ameriškega življenja v ospredje; skupni politični in gospodarski nastop je postal s tem dejstvom pred očmi, imperativen.

Sedanji čas je čas velikega dela in s tem v zvezi velikega orodja za to delo. Tako veliko orodje pa ne more biti kakšna v teorije zabubljena in sama sebe za nezmotljivo proglašajoča strančica, kot je naprimer S. L. P., Workers party in druga za praktično delo brezpomembna krilca te ali one frakcije, ampak ena Labor party po angleškem vzoru, ki ima objeti vse te raztresene delavske sile v veliko telo, ki bo v političnem in gospodarskem oziru med milijoni ameriških produktivnih sil res kaj štela in tako pospešila cilj, za katerega propagiramo socialisti.

Brez naslova.

V nedeljo 18. junija so v jolietškem farovžu jedli in pili. Ker je bil premajhen za take slavnosti, so najeli tudi dvorano. Župnik Plevnik je imel srebrno mašo. Bilo je skoro tako lepo, kakor ob Aleksandrovi poroki v Belgradu, vse v paradi, deklice in dekleta v belih oblačilih, število ministrantov, procesija, veliko duhovnikov, samo Kazimirji ni bilo vmes. Celo čestitke ni poslal Rev. Plevniku. On že ve zakaj. Plevnik je bil prvi, ki je organiziral slovensko faro v Chicagi. Imel je veliko truda, vendar pa ne toliko, kolikor so pripovedovali govorniki na slavnosti 25-letnice mašništva. Plevnika so se čikaški farani naveličali in prišel je Sojar. Izmed njegovih največjih zaslug je ta, da je zgradil lep farovž, seveda ne s svojim denarjem. Potem je prišel Kazimir v Chicago na misijon in župnišče se mu je tako dopadlo, ravno tako tudi čikaški radodarni verniki, da je sklenil izpodriniti svojega duhovnega sobrata. To je storil in Tone preišljuje o nevažnosti tega sveta sam ne vem kje. Plevnik, ki je srečnejši, je tudi mislil na tiste dneve v Chicagi, ko je gradil za frančiškane. Še srečnejši se je počutil, ko so mu dali v dar okoli \$2,000. Pri tem si je želel,

Imel vsaki dan srebrno mašo skozi par let, pa bi slekkel duhovniško obleko in se prijel kakečesniškega posla. Ampak kdo bi želel reči, ki se ne do-
Gabrc Plevnik je dva dni potem odšel v stari kraj na Gerbi. Dva, tri tisoč dolarjev je za mal obisk že pri-
kotna vsotica, in jaz mu jo nisem nevoščljiv. Toda
Paj bi rekel g. Klepetec, Kazimir in taki gospodje, ko
bi imel kdo naših starih sodrugov kakšno 25-letnico
in bi mu dali par tisočakov v dar. Psovali bi delavce,
da ne bi bilo ne konca ne kraja. Zato pa, slovenski dela-
vec, si pameten samo dotlej, dokler daješ za maše in
šenkurješ prezente duhovnikom. Bognedaj, da bi prispe-
val kaj za socialistični tisk.

Nekdo piše v glasilu frančiškanskih šifkartašov in
"javnih notarjev" v dopisu iz Penna. Med drugim:
"Tudi meni se je že večkrat pripetilo, da sem prišel v
razgovor z ljudmi, ki oznanjajo po svetu evangelij
darwinizma. Toda vsakemu sem še imenitno odgovoril
kar se tiče glede vere. Ljudje, ki vedo manj kakor jaz,
me ne bodo učili. In če ne vem ničesar drugega že, ka-
kor samo to, da je naša katoliška vera edina prava in
zveličavna, vem dovolj in več kakor evangelisti dar-
vinizma, ki to taje."

Yes, fant, če bi ti to vedel bi res vedel več. No,
pa dokaži in raztolmači, zakaj je tvoja vera edino pra-
va in zveličavna. Pojasni, zakaj pravoslavna ni prava,
ki istotako trdi, da so vse druge krivoverske. Če bi
bil dopisnik mohamedanec, bi se ravno tako zaklinjal,
da je njegova vera edino prava. Taki dopisi so dobri
za Edinost. Enim so v zabavo, drugi pa mislijo, da
si s čitanjem takega lista služijo nebesa.

Kazimir, ali kdorkoli že največ čeečka za "fleč-
kajnerske cajtenge" na 22. cesti, je naštel celo vrsto
fondov, katere je v družbi opojnih duhov "topliral".
Potem, ko se je streznil, so pa vsi izginili, knjige, den-
nar, vse je šlo k vragu. V farovžih dobro vedo, kako
izginjajo fondi. Zato pa duhovniki tudi zapuščajo ti-
sočake in kupujejo žlahti domačije, poleg tega pa u-
dobno žive. "Knjige, kar nikjer jih ni več." To je za
farovške fonde staro pravilo. In Kazimir ve to, pa o-
brača svoje ljudi od svojih fondov drugam. Nepošteni
ljudje sodijo druge po sebi in tatovi upijejo "držite
tata". To jim pomaga, da zbeže, ali pa da ljudje misli-
jo, da je tat tam nekje daleč naprej in ga ne bo več
mogoče ujeti.

Kazimir obratuje tiskarno s patri in par delavci.
Seveda je neunijska. Če bi bila unijska, ne bi mogla
eksistirati. Tako pa se z izrabljanjem delavcev še ka-
ko izbaja. Patre plača fara. Lastnik tiskarne, obeh
listov in menda tudi hiše, ako jo nimajo v najemu, je
slovenski frančiškanski kloster. Delavci nimajo pri
njegovem "podjetju" prav nikake pravice. Patri pa
jih imajo za bedake in jim pripovedujejo, da je nji-
hov listič delavski list. "Vaš list je," se derejo, ob ve-
čerih se pa smejejo, kakor se smejejo le patri po "tru-
dapolnem" delu pri čašah "vinca rujnega". Da bi stvar
bolj vlekla, so proglasili kolekto za premogarje. "Vidi-
te, dragi slovenski delavci, Edinost se je potegnila za
vas, ki ima "velikanski, "strašanski", "grozni" vpliv
po vsem svetu. Ona je vaš list, delavski list, premogarski
list in sedaj kolekta za vas." Ko so bili zadnji te-
den v pondeljek vsi trije patri uredniki skupaj, jim je
Kazimir raztolmačil idejo in se prisrčno smejal. Fran-
čiškan Hugo Bren je pripomnil: "Misliš, da bo šlo?"
Kazimir se je prenehal smejeti, ošvrknil je Brena s
hudim pogledom in potem ga je ozmerjal. Enkrat se
je nekaj podobnega zgodilo s patrom Knobleharjem,
ki je bil takrat urednik Edinosti. Kazimir, ki je šef
klostra, ga je štrafal. Knoblehar ni dobival potem niti
zadostne hrane in je moral prosjačiti okoli dobrih lju-
di. Sedaj se pokori za svoj greh nekje na vzhodu.

"Neupogljiv stavkar", ki dopisuje v "G. N.", bi
moral imeti malo več razuma in vedeti, da če je on
neupogljiv" v stavki, je vendar nekaj takih, ki so se
upognili. Saj je Prosveta polna dopisov, v katerih se
pripoveduje o skebih, čeprav jih tam ne imenujejo
všed gotovih vzrokov s tem imenom. Sicer pa, bogzna
kje se kujejo tisti dopisi za glasilo Jadranske banke,
ki ji je za "neupogljivega" stavkarja toliko kakor A-
leksandru za brata Jurija.

JUGOSLOVANSKA SOCIA- LISTIČNA ZVEZA

SOCIALISTIČNE STRANKE V AMERIKI
220 SO. ASHLAND BLVD., CHICAGO, ILL.

TAJNISTVO.

Tajnik-prevajalec: Frank Petrich, 220 S. Ashland
Chicago, Ill.

EKSEKUTIVA.

Frank Aleš, Mary Aucin, V. Cainkar, Philip Godina,
Zajec, S. Bojanović, G. Maslač, Miloje V. Lučić in
tar Sekulić.

NADZORNI ODBOR.

F. S. Tauchar, Frank Udovich, M. Dimić in S. Cakić.
Vsa pisma tikajoča se Jugoslovanske socialistične
ze, je naslavljati na tajništvo JSZ.

Redne seje eksekutive JSZ. se vrše vsaki četrti
v mesecu, izredne po potrebi.

ODBOR SLOVENSKE SEKCIJE.

Philip Godina, tajnik; V. Cainkar, blagajnik; F. Zajec,
pisnikar. Frank Aleš in Mary Aucin.

Nadzorni odsek slovenske sekcije: Frank Gottlicher in
ry Udovich.

Organizator: Chas. Pogorelec.

ODBOR SRBSKE SEKCIJE.

Miloje V. Lučić, tajnik. Odborniki: Sava Bojanović, G. Ma-
lach in Mitar Sekulić.

PROLETAREC,

glasilo in list slovenske sekcije Jugoslovanske Socialistične
Zveze.

Upravni odbor Proletarca: Josko Oven, predsednik; Frank
Aleš, tajnik; Frank Gottlicher, blagajnik; F. S. Ta-
cher in F. Udovich, nadzornika.

Urednik: Frank Zajec.

Upravnik: Chas. Pogorelec.

T. Č. upravnik: Frank Petrich.

Vsa pisma, tikajoča se Proletarca, naslavljajte na
slov Proletarca.

Opomba. — Uredništvo Proletarca sprejme odgovornost
le za tiste članke, priobčene v listu, ki so spisani v ured-
ništvu. Za članke in dopise, ki jih pošiljajo sodelavci, je
odgovorni prispevatelj. Uredništvo sprejme zanje le toliko
odgovornosti, kolikor zahteva zakon.

SLOVENSKI AKTIVNI KLUBI:

- 83, Jenny Lind, Ark.—Tajnik Frank Gorenc, R. 1, Box
208, Bonanza, Ark.
1, Chicago, Ill. — Tajnik Frank Zaitz, 2124 S. Crawford
Ave.,
47, Springfield, Ill.—Tajnik Frank Besjak, 1974 S. 17th
50, Virden, Ill. —Tajnik Frank Stempihar, R. F. D. 1,
Box W.
128, Nokomis, Ill. — Tajnik Ernest Krušič.
213, Carlinville, Ill.—Taj. Joe Korsic, 736 N. Broad St.
219, E. Moline, Ill.—Taj. Katy Brejc, 243—15th Ave.
224, Pullman, Ill.—Tajnik Peter Vrhovnik, 60 E. 104th St.
Chicago, Ill.
25, Indianapolis, Ind.—Taj. Frank Bavdek, 969 Holmes St.
217, Madrid, Iowa. — Tajnik Frank Omerza, R. 2, Box 114.
81, Skidmore, Kans. — Tajnik Frank Čemažar, Columbia,
Kans., R. R. 3, Bx 261.
157, Gross, Kans. — Tajnik Ant. Sular, Box 104.
114, Detroit, Mich. — Taj. Peter Kisovec, 8971 Sherwood St.
22, Chisholm, Minn. — Tajnik Jos. Ule, Bx 814.
2, Glencoe, Ohio. — Tajnik Ign. Zlemberger, Box 12.
Redne seje vsako 3. nedeljo popoldne pri sodruhu
Zlembergerju.
27, Cleveland, O. — Tajnik Leo. Poljšak, 6710 Elm Ave.
Frank Mack, organizator. Seje vsako drugo nedeljo pri
S. N. Domu.
49, Collinwood, Pa. — Tajnik John Prudich, 1276 Elm
168th Street.
222, Girard, O. — Tajnik Frank Kogovšek, 710 Per St.
Niles, Ohio.

- Forest City, Pa. — Tajnik Harry Stanich, Box 408.
 Ramsey, Ohio. — Tajnik Louis Bregant, Bx 165.
 Egan, Pa. — Taj. Frank Pustovrh, Bx 86, Morgan, Pa.
 W. Newton, Pa. — Tajnik Jos. Juvan, RFD. 2, box 101.
 Johnstown, Pa. — Tajnik Frank Semrov, 829 Bradley Alley.
 Herminie, Pa. — Tajnik Ant. Zornik, Box 202.
 South View, Pa. — Tajnik Anton Rupnik, Box 55.
 Wick Haven, Pa. — Tajnik John Bizelj, Box 4.
 Hostetter, Pa. — Tajnik John Rešnik, box 185., Whitney, Pennsylvania.
 Lloydell, Pa. — Tajnik Tony Zalar, box 152.
 Meadowlands, Pa. — Tajnik Leonard Lenassi, Bx 563.
 Lawrence, Pa. — Tajnik John Terčelj, Box 161.
 Alleghippa, Pa. — Tajnik Bartol Yerant, Bx 287.
 Greensburg, Pa. — Tajnik Florian Ansec, RFD 7, bx 12.
 Amerna, Pa. — Tajnik John Matichich, 376 Miller St.
 Bon-Air, Pa. — Taj. John Bizjak, R. D. 2, box 80, Johnstown, Pa.
 Irwin, Pa. — Tajnik Jernej Kokelj, R. F. D. 2, Bx 135.
 Cuddy, Pa. — Tajnik Andr. Gaber, Bx 129.
 Avela, Pa. — Tajnik Dom. Feltrin, Bx. 136.
 Murray, Utah. — Tajnik Vencel Branisel, No. 24 Woods Row.
 Morgantown, W. Va. — Tajnik Jernej Kajin, Bx 280.
 Liberty, Pa. — Tajnik John Vehar, Bx 132.

SRBSKI KLUBI:

- Chicago, Ill. — Tajnik L. Golo, 2306 Clybourn Ave. Avenue.
 Detroit, Mich. — Tajnik N. Šestanovich, 648 Frederick St. E.

POSAMEZNI ČLANI (at large):

- Jak Teran, Ely, Minn.
 Fran Bolich, Hudson, Wyoming.
 John Bezelj, W. Allis, Wis.
 John Petrich, Youngstown, O.
 Fran Smerdu, Moline, Ill.
 Fran Bataic, Forest City, Pa.
 Fran Lipar, Trommald, Minn.
 Frank Knafels, Edmond, Okla.
 Jon Ban, box 214, Verona, Pa.
 John Klun, Chisholm, Minn.
 Paul Chesnik, Canonsburg, Pa.
 Lev. Selak, Dartmore, W. Va.
 Kate Selak, Dartmore, W. Va.
 Ja. Kogoj, Red Oak, Okla.
 Kar Martz, Buhl, Minn.

VAŽNO ZA ROJAKE V HERMINIE.

Socialistični klub št. 69, JSZ, zboruje VSAKO NEDELJO V MESECU ob 2 popoldne v dvorani društva Frostomisleci, št. 87, SNPJ.
 Rojaki, pristopite k naši organizaciji, da s tem povečate našo vrsto.
 Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

POLITIČNA DRAMA.

G. Valenti.

Naslov. — Jaz nisem Marioneta, ampak predsednik republike.

Godi se v Zedinjenih državah.

Čas. — Sedanost.

Osebe. — 40 jeklarskih kraljev, predsednik in množica 100-procentnih bedakov.

Prvi prizor.

Jeklarski kralj št. 1. (Gary): Mnogo denarja smo potrošili, da smo omogočili izvolitev Hardinga. Stvari se zelo neugodno razvijajo in med masami se širi nezadovoljstvo. Napravimo s predsednikom Hardingom skupni banket in mu dopustimo, da bo propagiral osemurni delavnik v jeklarski industriji, tako da bo ljudstvo zopet dobilo zaupanje v naše institucije in v marionete, katere najemamo, da jih upravljajo.

Drugi kralji: Dobro povedano! Bravo!

Drugi prizor.

Banket. Navzočih je 40 jeklarskih kraljev, predsednik in množica.

Predsednik: Gentlemani, jaz sem ne samo predsednik ampak človek. Res je, da sem odklonil sprejeti otroke političnih jetnikov, ki so prišli v Washington, da izprosijo za svoje roditelje osvoboditev iz ječe. Zakaj jih nisem sprejel, ne bom razlagal, toda ker sem človek, vam priporočam, da odpravite 12-urni delavnik v jeklarski industriji in uvedete 8-urni delavnik in to v dobrobit naše domovine. Vsi razumete, da me vodijo k temu priporočilu blagi nameni. Jaz nisem marioneta, ampak predsednik.

Množica 100 procentnih bedakov: To ti je človek! Tako se mora govoriti! Živijo naš predsednik Harding! Živila republikanska stranka!

Finis.

Vabilo na piknik

ki ga priredi

SOCIALISTIČNI KLUB ŠTEV. 114,

J. S. Z., DETROIT, MICH.

v nedeljo dne 2. julija 1922.

Piknik se vrši na prostorih rojaka

FRANKA TRAMPUSA

Vzemite Woodward karo do Six Miles Rd., od tam Stivenson do Ten Miles Rd.

Pričetek piknika ob 10. dopoldne.

Za dobro postrežbo bo preskrbljeno.

ODBOR.

V vročih poletnih dnevih potrebujete LED. Za naročila se obrnite name. Oskrbujem tudi **PREMOG**. Pri selitvi se obrnite za **PREVOZ POHIŠTVA** na moj naslov.

Kadar želite led, ali premog, ali prevoz pohištva, boste najbolje postreženi, ako se obrnete na prevoznika

JOSEPH GRUM,

2323 So. Hoyne Ave., Chicago, Ill.

Tel. Canal 5777.

Delavci so sedaj veseli, če morejo dobiti delo s plačo od 20 do 30c na uro. Dobili so "normalne čase", za katere so glasovali. Voliti socialiste se jim je zdelo neameriško, pa so poverili vlado dežele patriotu Hardingu.

Namesto kooperativne družbe so si izvolili še v nadalje imeti družbo dolarskega patriotizma. Razmere, kakršne vladajo, si je delavstvo samo ustvarilo.

Če si res socialist, pristopi v socialistično organizacijo in postani organizator in agitator za socializem.

KAKOR MANHATTANSKI INDIJANCI.

V mesecu maju l. 1626. je prvi generalni direktor nove holandske naselbine na otoku Manhattan, Peter Minuit, dospel na svojo službo. Svojo upravo je pričel s tem, da je kupil otok. Indijanski glavarji so prejeli nekaj malenkosti, vrednih 24 dolarjev. To je bila prva posestvena transakcija v zgodovini newyorškega mesta. Čitajte o tej "prodaji" se ne moremo zdržati smeja. Toda koliko ljudi hodi danes po poti tistih Indijancev? Kadar trpe na slabi slasti, zaprtju, glavobolu, ali kaki drugi želodčni nerednosti, si kupijo cenen posnemek, ker ima nakazen listek ali kako čudno ime. S tem mečejo svoj denar na cesto. Pametni ljudje zahtevajo od svojega lekarnarja ali trgovca z zdravili Trinerjevo grenko vino, ki je sedaj že 32 let na glasu kot zdravilo, ki vedno pomaga. "Trinerjevo grenko vino se je izkazalo za izvrstno zdravilo v moji želodčni boleznii", je nam pisal Mr. Josip Jagos iz Van Werta, Ohio, dne 11. maja. Tudi vam bo pomagalo. Zato poizkusite Trinerjeva zdravila najprej!

NAZNANILO.

GIRARD, O. — Seja jugoslovanskega socialnega kluba št. 222, J. S. Z. se vrši vsako četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v Slovenskem domu Girardu. — Rojaki delavci, pristopite k naši organizaciji in postanite bojevniki za delavsko stvarstvo stah socialistične stranke. — Frank Kramer, organizator.

Edini Jugoslovanski pogrebnik in balzamovalnik

Za tiste, ki nimajo doma prostora za postavitve mrtvaških odrov, imamo urejeno posebno kapelo.

Na razpolago kočije in avtomobili ob vsakem času.

JOSIP PAVLAK
1814 So. Throop St., Chicago, Ill.
Telefon Canal 5903.

"THE MILWAUKEE LEADER"

Največji Ameriški socialistični dnevnik.

Naročnina: \$6.00 za celo leto, \$3.00 za pol leta in \$1.50 za tri mesece.

Naslov: 532 Chestnut Street, MILWAUKEE, WIS.

John Phak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
Illinois.

Modna trgovina. Velika zaloga moških, ženskih oblek, izdelanih po najmodernejšem kroju. Cene nizke.

Povej tvojemu prijatelju, da je v njegovo lastno korist, da postane čitatelj in naročnik Proletarca.

Kadar...

Kadar mislite na potovanje v stari kraj;

kadar želite poslati svojim rekrajskim sorodnikom, prijateljem ali znancem denar, ali kadar imate kak drug posel v starim krajem,

obrnite se na trdiko
ZAKRAJSEK & CESAREK

70-9th AVE.

NEW YORK, N. Y.

SEVEROVA ZDRAVILA VZDRŽUJEJO ZDRAVJE V DRUŽINAH.

*Suhe,
Mrtve lase*

možete preprečiti in dati lasem tisto mehkoost, blujnost, in lepoto, katero si vsakdo želi ako nadenjite

**SEVERA'S
HAIR POMADE**

Izvrstna, priprava za nego las, idealna, zdravilna, in čista.

CENA 25c

Vprašajte v lekarnah.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.